

ເທດປຸກຊື່ແກ້ທຸກລົ

ພຣະອາຈານຍ໌ສມສາໄຮ

เตตปิฎกผู้แก้ทุกข์

พระพรหมพิชัยญาณมุนี (พระอาจารย์ชยสาโร)

ISBN 978-616-7930-36-7

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

สงวนลิขสิทธิ์ ห้ามคัดลอก ตัดตอน หรือนำไปพิมพ์จำหน่าย

หากท่านใดประสงค์จะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน โปรดติดต่อ

มูลนิธิปัญญาประทีป

๑๐๒๓/๔๗ ซอยปรีดีพนมยงค์ ๔๑ สุขุมวิท ๗๑

เขตวัฒนา กทม. ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐-๒๗๑๓-๓๖๗๔

jayasaro.panyaprteep.org

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๗ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

ออกแบบหน้าปก พระครูสมุห์ตุลย์ ผาสุกโก

ตรวจทานต้นฉบับ ปิยสีโลภิกขุ และศรีวรา อิศสระ

จัดทำโดย มูลนิธิปัญญาประทีป

ดำเนินการพิมพ์ บริษัท โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ (1987) จำกัด

โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๘-๗๕๐๐

คำนำ

ในคราวที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระธรรมพัชรญาณมุนี (สมณศักดิ์ในขณะนั้น) ได้รับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนาในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานเนื่องในวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๕ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง ท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้แสดงธรรมว่าด้วยมรรควิถีสัจจะ โดยอธิบายความสำคัญของมรรคในฐานะที่เป็นเทคโนโลยีทางพระพุทธศาสนาในการดับทุกข์ ทั้งในระดับบุคคลและสังคม

พระธรรมเทศนากัณฑ์นั้นได้เปิดมุมมองใหม่ให้แก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ให้เห็นความสำคัญของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาในสังคมอย่าง ‘นำสมัย’ และสร้างความประทับใจให้กับผู้ฟังเป็นอันมาก แต่เนื่องจากการแสดงธรรมในครั้งนั้นมีข้อจำกัดด้านเวลา ท่านเจ้าคุณอาจารย์จึงเมตตาให้ ดร. วิทิต รัชชตาตะนันท์ กราบเรียนสัมภาษณ์ในหัวข้อ ‘เทคโนโลยีแก้ทุกข์’ เพื่อขยายความเพิ่มเติมในแต่ละประเด็นให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น

อนึ่ง ก่อนหน้านั้น ท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้รับนิมนต์จากโครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย ให้แสดงพระธรรมเทศนา

เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ๓ ทำเนียบองคมนตรีท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้แสดงธรรมในหัวข้อ 'ให้โอกาสพุทธธรรมบ้าง' โดยเน้นว่าชาวพุทธควรให้โอกาสแก่ตนเองในการนำเครื่องมือที่พระพุทธองค์ทรงมอบให้มาพัฒนาชีวิต และความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเอกลักษณ์ในพระพุทธศาสนา ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ห่างเหินจากพระศาสนา จนไม่ได้รับประโยชน์จากพระธรรมอย่างที่ควรจะเป็น

คณะลูกศิษย์เห็นพ้องกันว่า พระธรรมเทศนาของท่านเจ้าคุณอาจารย์ดังกล่าว มีความหมายลึกซึ้งและมีเนื้อหาเชื่อมโยงกัน อีกทั้งยังเป็นคำสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตที่ดั่งใจของชาวพุทธ ควรค่าแก่การศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง จึงจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เพื่อแจกเป็นธรรมทาน เพื่อประโยชน์สุขแก่สาธุชนทั้งหลาย และเพื่อน้อมถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗

คณะลูกศิษย์ขอน้อมคารวะพระเดชพระคุณพระพรหมพัชรญาณมุนี ที่ได้เมตตาแสดงธรรมอันเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนทั้งหลาย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าธรรมทานที่ร่วมบำเพ็ญในครั้งนี้จะก่อให้เกิดกุศลอันไพศาล นำไปสู่ประโยชน์สุขของสังคมโดยรวมยิ่งๆ ขึ้นไป

คณะลูกศิษย์

ពេទ្យប្រជុំរោគរាស

วันนี้あたมาจะขอกล่าวถึงพระพุทศาสนาโดยเฉพาะในทางปฏิบัติ คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น เราสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหรือสองส่วน

ส่วนที่หนึ่งนั้นเป็นการกล่าวถึงธรรมชาติ หรือความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายเป็นการวิเคราะห์เปิดเผย และเป็นการแสดงัจฉธรรมความจริง ส่วนที่สองคือ คำสั่งสอนที่เกี่ยวกับข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่รู้และเข้าใจในัจฉธรรมความจริงนั้น

คำสอนประเภทแรกนั้น เราอาจเทียบกับวิทยาศาสตร์ในส่วนที่เรียกว่าวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ (pure science) แต่จะมีความพิเศษอยู่ว่า พระพุทธองค์ทรงเลือกเฉพาะความจริงที่จะนำไปสู่ประโยชน์สุขแก่ชาวโลกเท่านั้นมาเปิดเผย หมายถึงว่า เป็นความจริงหรือเป็นวิชาที่พร้อมจะประยุกต์

ส่วนคำสอนประเภทที่สองเปรียบได้กับเทคโนโลยี คำว่า 'เทคโนโลยี' ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะสิ่งประดิษฐ์เท่านั้น แต่รวมถึงหลักการ แนวความคิด กระบวนการ ที่จะใช้ความจริงตามธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มนุษย์ทั้งหลาย

ทุกวันนี้มีชาวพุทธในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยที่มองพระพุทศาสนาด้วยสายตาของชาวตะวันตก ทั้ง ๆ ที่พระพุทศาสนามีเอกลักษณ์เฉพาะตนที่ไม่ปรากฏในศาสนาอื่น ที่กล่าวถึงความแตกต่างในที่นี้ ไม่ใช่เพื่อจะยกตนข่มท่าน แต่หากเราไม่สำนึก

หรือไม่ซาบซึ้งในเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนา เราจะได้รับประโยชน์จากพระศาสนามันน้อยไปอย่างน่าเสียดาย

พระพุทธศาสนาไม่ได้เน้นที่ศรัทธาหรือความเชื่อในคัมภีร์ แต่เน้นที่การกระทำ เน้นที่การฝึกตน เน้นที่การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิต และนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ในเมื่อพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ เป็นศาสนาแห่งการฝึกตน จึงกล้ายืนยันได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสากล คำว่า ‘สากล’ นั้น เราหมายถึง ‘universal’ ไม่มีพรมแดน เห็นได้จากคำว่า ‘สรรพสัตว์ทั้งหลาย’ ซึ่งเท่าที่อาตมาทราบ มีเพียงพระพุทธศาสนาเท่านั้นที่ได้กล่าวถึงสรรพสัตว์ทั้งปวง ไม่ใช่เฉพาะแต่ศาสนิกชนของเราหรือแม้แต่เฉพาะมนุษยชาติเท่านั้น แต่หมายถึงสรรพสัตว์ทั้งหลายทุกภพทุกภูมิ

ทุกวันนี้รู้สึกว่าคุณรุ่นใหม่ในวันจะห่างจากพระพุทธศาสนา ปัจจัยสำคัญข้อหนึ่งที่ทำให้เป็นเช่นนั้นคือ การมองพุทธศาสนาว่าเป็นแค่ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเก่าแก่ ไม่ทันสมัย ซึ่งเกิดจากการมองเฉพาะเปลือกของศาสนา ปัจจัยสำคัญอีกข้อคือ การมองศาสนธรรมว่าเป็นแค่ความเชื่อ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนที่อยู่ท่ามกลางความวุ่นวายน่าวิตกของโลกปัจจุบัน แต่พระพุทธศาสนาไม่ได้เน้นที่ความเชื่อ แม้ความเชื่อจะมีบทบาทอยู่บ้าง แต่ก็ยังเป็นบทบาทที่จำกัด และต้องมีปัญญากำกับอยู่เสมอ หน้าที่ของพุทธมามกะคือการนำเอาคำสอนของพระพุทธเจ้า

ซึ่งเรายังไม่สามารถพิสูจน์ได้มาทดลองปฏิบัติในชีวิตจริง โดยเป็นคำสอนที่จะตอบปัญหาหลักในชีวิตมนุษย์ซึ่งวิทยาศาสตร์ทั่วไปยังเข้าไม่ถึง นั่นคือ “เราอยู่เพื่ออะไร” “เราพัฒนาประเทศชาติไปเพื่ออะไร”

อย่างเทคโนโลยีที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทั้งหลาย เรามักจะอ้างว่านำไปสู่ความสะดวกสบายบ้าง ทำให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงานบ้าง หรือประหยัดเวลาบ้าง แต่ทั้งหมดนี้ยังไม่ได้ตอบคำถามที่ควรจะมีมาก่อนสิ่งอื่นว่า “เพื่ออะไร” ...เราต้องการความสะดวกสบายเพื่ออะไร ...ต้องการประหยัดเวลาเพื่ออะไร ...ต้องการประสิทธิภาพประสิทธิผลเพื่ออะไร ...เราจะดำรงชีวิตอย่างไรจึงจะมีความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่ามีความหมายทุก ๆ วัฒนธรรมจะต้องหาความพอดีและหาความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวบุคคลและส่วนรวม หลัง ๆ มานี้อิทธิพลของตะวันตกที่มาทางสื่อต่าง ๆ ทำให้คนมองแต่ประโยชน์ส่วนตัวบุคคลมากขึ้น ๆ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมน้อยลง ๆ

พระพุทธศาสนาซึ่งน่าจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนส่วนใหญ่ในประเทศ ยังไม่มีกำลังความสามารถพอที่จะให้สิ่งในที่ควรให้ เพราะคนไทยยังมองพุทธศาสนาผิดไป เห็นว่าเป็นเรื่องของความเชื่อบ้าง เป็นเรื่องพิธีกรรมบ้าง คือเอาเปลือกมาวิจารณ์โดยเข้าไม่ถึงแก่นสารสาระของพระศาสนา พระพุทธองค์ตรัสว่า

ชีวิตของมนุษย์เรา ตราบใดที่ยังมีกิเลส ย่อมไม่อาจมีความสุขที่แท้จริงได้ ‘ทุกข์’ หรือความไม่สมบูรณ์ของชีวิตเกิดจากกิเลส ความสุขที่แท้จริงและยั่งยืนเกิดจากคุณธรรม กิเลสเป็นสิ่งที่จรรเข้ามากในจิตใจของมนุษย์ ไม่ใช่ของดั้งเดิม ไม่ใช่สิ่งที่เราต้องทำใจ

ฉะนั้น สิ่งทำทนายของชาวพุทธทุกคนจึงน่าจะอยู่ที่การใช้เทคโนโลยีของพระพุทธเจ้า คือ อริยมรรค หรือถ้าย่อลงมา เป็นไตรสิกขา ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นเอง ทั้งนี้เพื่อตอบใจหทัยว่า ในเมื่อมนุษย์เราไม่ต้องการเป็นทุกข์แม้แต่ชนิดเดียว ทำอย่างไรเราจึงจะป้องกันไม่ให้กิเลสซึ่งเป็นเหตุให้เกิดทุกข์เกิดขึ้นในชีวิตของเราได้ และในเมื่อเราไม่สามารถป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นครอบงำอำยิจิต ทำอย่างไรเราจึงจะปล่อยวางและขจัดกิเลสซึ่งเป็นเหตุให้เกิดทุกข์นั้นได้ วิธีป้องกันอกุศลธรรมหรือกิเลสไม่ให้เข้ามาครอบงำจิต และเทคนิควิธีปล่อยวางและขจัดกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วคือเทคโนโลยีแนวพุทธ

ในเมื่อความสุขอันแท้จริงยั่งยืนเกิดจากคุณธรรม ทำอย่างไรเราจึงจะปลูกฝังคุณธรรมที่ยังไม่มีในจิตใจให้ปรากฏขึ้นได้ และสำหรับคุณธรรมที่เกิดขึ้นบ้างแล้วแต่ยังอ่อนแอกระท่อนกระแท่นอยู่ ทำอย่างไรเราจึงจะบำรุงรักษาและพัฒนาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น เทคนิควิธีปลูกฝังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดและพัฒนากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว นั่นก็คือเทคโนโลยีของพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนาเราไม่เคยมีนโยบายหรือความคิดที่จะเปลี่ยน (convert) คนที่นับถือศาสนาอื่นให้หันมานับถือพุทธ แต่เรามองทุกศาสนาว่าเป็นมิตรเป็นเพื่อน และเรามีสิ่งดี ๆ ที่อยากฝากให้เพื่อนมากกว่า เรามีเทคโนโลยีในการสร้างคุณภาพจิต สุขภาพจิต สมรรถภาพจิต ให้คนทุกคนเป็นศาสนิกชนที่ดีขึ้น ในศาสนาที่ตนนับถือ และเทคโนโลยีของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้สงวนลิขสิทธิ์ เราพร้อมจะแบ่งปันกับผู้อื่น และเทคโนโลยีนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเชื่อในคัมภีร์ใด ๆ แต่เป็นเรื่องของการพัฒนาชีวิต เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะภาคภูมิใจในชีวิตของตน

หากเราพัฒนาประเทศชาติด้วยเทคโนโลยีที่ประกอบด้วยสิ่งประดิษฐ์เพียงเท่านั้น เรายังไม่สามารถตอบปัญหาได้ว่า “แล้วเพื่ออะไร” “ในที่สุดเพื่ออะไร” ความเชื่อที่ว่า การอยู่ดีกินดีจะทำให้คนมีความสุข ก็ไม่ได้มีหลักฐานมาสนับสนุนสักเท่าไร โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้วทางด้านวัตถุ ปัญหาโรคจิต ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ไม่มีวิวัฒนาการจะลดน้อยลงเลย แต่ตรงกันข้าม ปัญหาเรื่องโรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล นับวันจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อพัฒนาด้วยเทคโนโลยีทางวัตถุอย่างเดียว แต่ไม่มีเทคโนโลยีทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจากผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ผู้รู้เห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง โดยเริ่มจากพระพุทธเจ้าแล้ว เทคโนโลยีทางวัตตุนั้น อาจนำไปสู่ปัญหามากกว่าจะช่วยแก้ปัญหา ทุกวันนี้เรามีปัญหาเพิ่มขึ้นทุกวัน เช่น ปัญหาความเปลี่ยนแปลงของสภาพ

ภูมิอากาศ เมื่อเร็ว ๆ นี้เราอ่านรายงานข่าวว่า หลังการประชุมเรื่องสิ่งแวดล้อมที่กรุงเกียวโต ประเทศญี่ปุ่นเมื่อ ๒๕ ปีที่แล้ว ซึ่งมีข้อตกลงกันว่า จะพยายามลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก แต่ปรากฏว่าเพิ่มมากขึ้น จนถึงกับประมาณกันว่า แก๊สเรือนกระจกที่มนุษย์เราปล่อยในอากาศ จำนวน ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของทั้งหมดในประวัติศาสตร์ ถูกปล่อยออกมาหลังการประชุมเกียวโต

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเกี่ยวกับการกระทำ เรื่องการพูด ให้ฟังดูดีหรือการสร้างภาพ ทุกวันนี้มีเยอะ เราต้องดูที่การกระทำและความไม่ประมาท เราจะเห็นคุณค่าในชีวิตของตนและคนรอบข้างได้ก็ด้วยการฝึกตน ไม่ใช่แค่ฝึกให้ ‘ทันสมัย’ แต่ฝึกให้อยู่ในภาวะที่ ‘นำสมัย’ ผู้ที่นำสมัยนั้นแหละคือบุคคลที่ประเทศชาติของเราต้องการ เป็นผู้ที่มีค่านิยม มีหลักการ มีหลักชีวิตที่ถูกต้องดีงาม หากเราไม่ได้ใช้เทคโนโลยีทางพุทธ ย่อมไม่มีทางจะแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างสิ้นเชิง อาจทำได้แค่เปลี่ยนรูปแบบของปัญหาเท่านั้น อย่างปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เราดูว่าสาเหตุเกิดจากอะไร ก็เกิดจากความคิดความต้องการ เกิดจากกิเลสของคน ถ้าเราไม่ใช้เทคโนโลยีแก้ที่ต้นเหตุคือกิเลสแล้ว ก็ไม่มีวันที่จะหมดปัญหาได้

เพราะฉะนั้น ในเมืองพุทธเรา ซึ่งถือว่าพระพุทธศาสนาควรจะเป็นที่พึ่งของชาวพุทธหลายสิบล้านคนได้ แต่ทุกวันนี้ไม่ค่อยมี

โอกาสเป็นที่พึงเท่าที่ควร เราจึงต้องหันมาสนใจมองพุทธศาสนาในลักษณะที่เป็นเทคโนโลยีทางธรรมควบคู่กับเทคโนโลยีทางโลก นั่นคือ เทคโนโลยีทางโลกเราก็ไม่ปฏิเสธ แต่ต้องควบคู่กับเทคโนโลยีของพระพุทธเจ้าด้วย เพื่อนำไปสู่ประโยชน์สุขดีงามในระยะยาว ทุกวันนี้เรามองแต่ประโยชน์ระยะสั้นมากเกินไป พระพุทธศาสนาสอนให้เราถอยออกมาจากจิตใจและความต้องการในระยะสั้น เพื่อคุณภาพรวม ด้วยสติสัมปชัญญะ ด้วยจิตเป็นกลาง เมื่อจิตเป็นกลาง ว่างจากกิเลสแม้เพียงชั่วคราว ความเมตตากรุณาและปัญญาย่อมมีสิทธิ์เกิดขึ้นได้

และในวันนี้ที่เรามีโอกาสได้ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ผู้ทรงเป็นนักพัฒนาชั้นยอดของประเทศไทย พวกเราทุกคนต้องพยายามสืบต่อเจตนารมณ์ของพระองค์ท่าน ด้วยการมุ่งมั่นพัฒนา การพัฒนาที่วันนี้ต้องเริ่มต้นที่ตัวเอง พัฒนากาย พัฒนาวาจา พัฒนาใจ พัฒนาครอบครัวและชุมชนของเรา โดยอาศัยเทคโนโลยีทางโลกพอสมควร แต่สิ่งสำคัญที่เราไม่ควรมองข้าม คือ การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อให้ได้เทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพทางจิตใจ เพื่อที่เราจะสามารถ ‘นำสมัย’ ได้อย่างเรียบร้อยดีงามต่อไป

๕ ธันวาคม ๒๕๖๕

แสดงธรรม ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง

ไขปัญหาธรรมวาระพิเศษ

เรื่อง

‘เทคโนโลยีแก้ทุกข์’

ดร. วิจิต: กราบนมัสการท่านเจ้าคุณอาจารย์ที่เคารพครับ ผม
ขออนุญาตกราบเรียนถามว่า พุทธธรรมเปรียบเสมือน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างไรครับ

ท่านเจ้าคุณอาจารย์: ถ้าเราดูคำสอนในพระไตรปิฎกโดยเฉพาะ
ในพระสูตร จะเห็นว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าแบ่งออก
ได้เป็นสองประเภท ประเภทแรก คือการเปิดเผยแสดง
ความจริงของธรรมชาติ โดยเฉพาะธรรมชาติของมนุษย์
ธรรมชาติของกายและใจ เราอาจจะเรียกคำสอนส่วนนี้ว่า
สังขธรรม ความจริง คำสอนประเภทที่สอง คือคำแนะนำ
หรือการให้ข้อคิดว่า ในเมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ มนุษย์
ผู้เกิดตบทุกข์รักสุขควรจะทำอย่างไร ควรรับมือกับ
ความจริงนั้นอย่างไร ควรปฏิบัติต่อความจริงนั้นอย่างไร

ตัวอย่างที่เราอาจคุ้นเคย คือในปัจฉิมโอวาทที่พระพุทธองค์
ตรัสว่า “สิ่งทั้งหลายทั้งปวงมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา”
นี่เป็นการยกข้อสังเกตเรื่องความจริงของธรรมชาติ จากนั้น
ข้อที่สองก็คือ “เพราะฉะนั้น พวกเธอทั้งหลายควรถึงพร้อม
ด้วยความไม่ประมาท” ในเมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ คือ
สิ่งทั้งหลายมีความเสื่อม มีความเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา
ผู้มีปัญญาควรจะทำอย่างไร ก็ควรจะพัฒนาความพร้อม
การไม่ประมาทก็คือมีความพร้อม นี่คือตัวอย่าง

คำสอนประเภทแรก เราอาจเปรียบเทียบกับหลักวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่า pure science หรือ วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ แต่จะมีความแตกต่างเล็กน้อยตรงที่ว่าพระพุทธองค์ทรงกลั่นกรองความจริงที่ทรงค้นพบก่อนจะนำมาเปิดเผย เราคงจำเรื่องในพระสูตรได้ว่า ทรงหยิบใบไม้ขึ้นมาในพระหัตถ์ แล้วถามพระสาวกทั้งหลายว่า ะหว่างใบไม้ในพระหัตถ์กับใบไม้ในป่า อย่างไรหนามีมากกว่ากัน พระสาวกก็ตอบว่าใบไม้ในป่ามีมากกว่าเยอะ จากนั้นทรงมีพระดำรัสว่า ความจริงที่ทรงค้นพบมีมากมายกายกองเหมือนใบไม้ในป่า แต่สิ่งที่ทรงนำมาสั่งสอนหรือเปิดเผยนั้นมีแค่นิดเดียว ทรงเปิดเผยเฉพาะความจริงที่พร้อมจะนำมาประยุกต์ใช้ หรือเฉพาะความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่มนุษย์

คำสอนประเภทที่สอง คือ ข้อวัตรปฏิบัติ หลักการที่จะปฏิบัติต่อความจริง เพื่อให้พ้นทุกข์ เพื่อให้มนุษย์เข้าถึงความสุขที่แท้จริง หรือเพื่อให้มนุษย์ได้บรรลุถึงศักยภาพสูงสุดของตน คำสอนกลุ่มที่สองนี้ อาตมาว่าตรงกับคำว่า ‘เทคโนโลยี’ คำว่า ‘เทคโนโลยี’ นี้ไม่ได้ความหมายจำกัดอยู่ที่สิ่งประดิษฐ์อย่างเดียว ในพจนานุกรมให้ความหมายว่า เทคโนโลยีหมายถึงหลักการ กระบวนการ เทคนิควิธีการทั้งหลายที่จะเอาความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์สุขของมนุษย์ คือหลักกว้างๆ เป็นอย่างนี้

สำหรับเทคโนโลยีในความหมายทั่วไปที่เราคุ้นเคย ข้อ
สังเกตข้อหนึ่งก็คือไม่มี values หรือไม่มีระบบคุณค่า
เทคโนโลยีล้วน ๆ ไม่สามารถตอบคำถามได้ว่า “เพื่ออะไร”
ถ้าเราถามผู้เชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีว่าอะไรคือข้อดีของ
เทคโนโลยี ก็มักจะได้คำตอบว่า ทำให้มนุษย์มีความ
สะดวกสบายมากขึ้น มีผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ
ต่อการประหยัดเวลา อย่างนี้เป็นต้น แต่ถ้าเราถามต่อว่า
...ความสะดวกสบายเพื่ออะไร ...ประสิทธิภาพเพื่ออะไร
...ประสิทธิผลเพื่ออะไร ...ประหยัดเวลาเพื่ออะไร ใน
ทางโลกเราตอบคำถามนี้ไม่ได้ มันไม่มี values ฝังอยู่ใน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในความเห็นของอาตมา
เทคโนโลยีที่เน้นเฉพาะวัตถุหรือเทคโนโลยีในความหมาย
ที่เราคุ้นเคยกันนั้นยังบกพร่อง เราควรจะใช้เทคโนโลยี
ทางพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปด้วย เพื่อที่จะเลือกได้ว่า
เทคโนโลยีชนิดไหนที่ควรรับมาใช้ และเราควรปฏิบัติต่อ
เทคโนโลยีแต่ละชนิดอย่างไร จึงจะได้รับประโยชน์มากที่สุด
และเกิดผลเสียน้อยสุด

เนื่องจากทุกวันนี้คนเราไม่มีเป้าหมาย ไม่มีแนวทาง ไม่มี
การจัดลำดับความสำคัญ และไม่มีความเข้าใจว่าอะไร
ควรไม่ควร จึงกลายเป็นว่า สิ่งใดทำแล้วได้กำไรมาก ก็
ทำสิ่งนั้น ให้ความสำคัญกับเหตุผลทางการเงินและ

การทำกำไรมากกว่าอย่างอื่น ถ้าเราเอาแต่เรื่องกลไกตลาด โดยไม่มีเทคโนโลยีที่เกิดจากความเข้าใจในความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์มาคอยกกำกับ ในที่สุด จะไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร อดมาขอยกตัวอย่าง ...ถ้าเรา ยอมรับในความเชื่อที่ว่า ถ้าอยู่ดีกินดีแล้ว มนุษย์จะดีไปเอง หมายถึงว่าความสุขและความเจริญของมนุษย์เป็นผล มาจากการพัฒนาทางวัตถุเป็นหลัก เราก็น่าจะเห็นว่ามีความ correlation หรือความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญทางวัตถุ ทางเทคโนโลยีกับความสุขของมนุษย์ น่าจะมีดัชนีบางอย่างที่เป็นบรรทัดฐานและเป็นเครื่องชี้วัดได้ เช่น สถิติคนฆ่าตัวตาย คนติดยาเสพติด อาชญากรรม โรคทางจิตต่าง ๆ โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล

โดยภาพรวมแล้ว สิ่งที่เป็นเครื่องชี้วัดความสุขและความเจริญของมนุษย์ น่าจะเพิ่มขึ้นพร้อมกับความเจริญทางวัตถุ แต่มันกลับตรงกันข้ามซะใหม่ ทุกวันนี้โดยเฉพาะในประเทศที่เจริญแล้ว โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล ความเครียด อาชญากรรม ยาเสพติดกลับเพิ่มมากขึ้น อดมามองว่าที่เป็นปัญหา เพราะเราขาดเทคโนโลยีที่เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีและปฏิบัติต่อเทคโนโลยี ในลักษณะที่ได้ผลดีที่สุด

ดร. วิจิต: ในแง่นี้ขอทราบเรียนถามว่า พุทธธรรมในส่วนที่เป็นเทคโนโลยีมีลักษณะอย่างไร และจะช่วยแก้ปัญหาของมนุษย์ได้อย่างไรครับผม

ท่านเจ้าคุณอาจารย์: เราจะเรียกพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้ปฏิวัติศาสนา ก็คงได้ คือศาสนาส่วนใหญ่ ทั้งก่อนและหลังพระพุทธเจ้า มักเข้าใจว่า ความสุขความทุกข์ของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่า เราจึงต้องจัดสรรความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มีอำนาจนั้น เพื่อให้เป็นทุกข์น้อยที่สุดและมีความสุขมากที่สุด มีอนาคตที่ดีที่สุดด้วยเหตุนี้ ศาสนาทั้งหลายจึงมักจะเน้นในเรื่องพิธีกรรม เช่น ในสมัยก่อน มีพิธีบูชาัญญและพิธีบวงสรวงอันยาวนานเพื่อเอาใจผู้ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ โดยถือว่ามนุษย์เองไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างไร้ทุกข์ได้ มนุษย์เป็นสัตว์อ่อนแอ ต้องอ่อนน้อมถ่อมตน ต้องเชื่อฟังทำตาม

ทีนี้ เราจะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ต้องการอะไร หรือต้องการให้เราอยู่อย่างไร โดยมากก็จะเชื่อตามคัมภีร์ มีการบันทึกคำสอนทั้งหมดไว้ในคัมภีร์ ถ้าอยากจะทำอะไรดีอะไรชั่ว อะไรควรอะไรไม่ควร อย่าไปเชื่อตัวเอง เราคิดเองไม่ได้ มันเหลือวิสัย ต้องเชื่อตามคัมภีร์ บทบาทของคัมภีร์โดยเฉพาะในศาสนาที่เกิดขึ้นใน

ตะวันออกกลางจึงมีอยู่ชัดเจนมาก ความเชื่อในหลักการที่บันทึกไว้ในคัมภีร์ ถือเป็นหัวใจของศาสนา ทุกวันนี้เราจะเห็นว่าคำว่า faith กับ religion ใช้แทนกันได้เลย เช่น เรียกว่า Islamic faith, Christian faith แทนคำว่า Islamic religion, Christian religion

ที่ว่าพระพุทธองค์ทรงปฏิวัติศาสนา เพราะตรัสสอนว่าชีวิตไม่ง่าย ไม่สมบูรณ์ มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คอยคุกคาม ทุกคนเกลียดทุกข์ แต่กลับต้องเจอทุกข์อยู่เรื่อย ทุกคนต้องการสุข แต่กลับเจอสุขน้อยมาก เพราะอะไร... พระพุทธองค์ทรงสอนว่า ปัญหาของมนุษย์ทั้งหลาย ไม่ได้อยู่ที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่ได้อยู่ที่การดลบันดาล การทดสอบ หรือการลงโทษใด ๆ ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่อยู่ที่ตัวมนุษย์เอง เป็นลักษณะ human based ส่วนเหตุปัจจัยของความทุกข์ หรือการไร้ความสุขอันแท้จริง หรือข้อบกพร่องของชีวิต คือ อวิชชา ซึ่งก็คือความไม่รู้ ไม่เข้าใจชีวิตตัวเองตามความเป็นจริงนั่นเอง

คำสอนนี้ทำให้พระพุทธศาสนาแหวกแนวจากศาสนาทั้งหลายทันที เพราะมนุษย์เราไม่ต้องไปเอาใจสิ่งเหนือเมฆที่เรามองไม่เห็น มันอยู่ที่ว่าถ้าความทุกข์หรือปัญหาชีวิตเกิดขึ้นเพราะความไม่เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง แล้วเราจะทำความเข้าใจอย่างนั้นได้ไหม

พระพุทธองค์ตรัสว่า มนุษย์มีศักยภาพ สามารถละเหตุให้เกิดทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง ด้วยความพากเพียรของตัวเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาสิ่งที่อยู่นอกตัว แต่จะต้องปฏิบัติตามหลักการ ตามกระบวนการที่สอดคล้องกับหลักธรรมชาติ ซึ่งเราสรุปรวมว่า ‘อริยมรรคมีองค์แปด’ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าก็คือ วิชา ที่เปรียบเป็นเทคโนโลยี เป็นวิชาดับความทุกข์ เป็นวิชาเข้าสู่ความสุขที่แท้จริง และเข้าสู่ศักยภาพอันแท้จริงของมนุษย์ด้วยตัวมนุษย์เอง

ถ้าเราดูคำสอนประเภทที่สองที่ว่าเป็นกลุ่มเทคโนโลยี จะแตกต่างจากคัมภีร์ในศาสนาอื่นมาก ไม่ว่าจะเปิดหน้าไหนก็ตาม ดูเป็นคนละเรื่องกับคัมภีร์ศาสนาอื่น เพราะเป็นเทคโนโลยีที่บอกว่าคนเราต้องพัฒนาอย่างนี้ๆ ถ้าพัฒนาในระดับนี้ ต้องอย่างนี้ๆ ต้องระวังเรื่องอย่างนี้ๆ แล้วต้องทำอย่างนี้ๆ แล้วไม่ใช่แค่ทำข้อนี้ข้อเดียวนะ มันต้องสัมพันธ์กับข้อนั้น ข้อโน้น และเมื่อถึงข้อนั้น ก็มักจะเจออุปสรรคอย่างนี้ๆ ก็สามารถแก้อย่างนี้ๆ ทั้งหมดนี้เป็นคำสอนที่ละเอียดอ่อนและ practical มาก จนเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้ปัญญาชนทั่วโลกหันมาสนใจพระพุทธศาสนากันมาก เพราะมีข้อวัตรปฏิบัติ มีแนวทางที่ practical มาก สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อให้ชีวิตดีขึ้น

ที่พูดนี้ ไม่ได้พูดในลักษณะเป็นการโจมตีหรือวิพากษ์
วิจารณ์ศาสนาอื่น แต่เพื่อให้เข้าใจศาสนาของเรา
ชัดเจนขึ้น เท่าที่อาตมาทราบ ศาสนาอื่น ๆ มักจะมี
คำสอนระดับอุดมการณ์ว่าคนดีเป็นอย่างไร ฟังแล้วน่า
ประทับใจ แต่เมื่อเราตั้งโจทย์ว่า เอาละ ยอมรับว่าคนที่ดี
เป็นอย่างไร แต่เมื่อข้าพเจ้ายังไม่เป็นอย่างนั้น ข้าพเจ้าจะ
ต้องทำอะไร จึงจะเปลี่ยนจากที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ให้เป็น
ตามคำสอนทางศาสนา ปรากฏว่าไม่ค่อยมีคำสอนหรือ
คำแนะนำในส่วนนี้ จะบอกแค่ว่า ว่าง ๆ ว่า ต้องพยายาม
ตั้งอกตั้งใจหรือต้องเอาชนะสิ่งไม่ดีในตัวเอง แต่ไม่ได้บอก
เทคนิคหรือเทคโนโลยี หรือบอกไว้น้อยมาก ด้วยเหตุนี้
คนที่ต้องการพัฒนาตัวเองตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งมีผู้ทำ
สำเร็จมาแล้วและได้นำมาเปิดเผย จึงสนใจนำหลักนี้มา
ทดลองด้วยตนเอง

ที่ว่าเป็นเทคโนโลยี อาตมายกตัวอย่างบ่อย ๆ ว่า เรา
ยอมรับไหมว่า ความโกรธเป็นปัญหาของมนุษย์ มีผล
กระทบต่อคุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง
ถ้าเป็นระดับโลกยิ่งส่งผลกระทบมากมาย ถ้าชีวิตของเรา
และคนทั้งหลาย ไม่มีความโกรธจะดีไหม อาตมาว่าเราทุก
คนต้องยอมรับนะ แล้วทำอะไรเราจึงจะไม่โกรธ มีแต่
พุทธศาสนาเท่านั้นที่สอนว่าเราต้องแก้ความโกรธทั้ง ๓
ด้านพร้อมกัน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านอารมณ์จิตใจ และ

ด้านปัญญาความคิด อย่างนี้เรียกว่าเป็นเทคโนโลยีใช้ใหม่ แล้วพฤติกรรม จิตใจ ปัญญานี้ก็คือไตรสิกขานั้นเอง และ ไตรสิกขาก็คืออริยมรรคมีองค์แปดที่ย่อลงมาเป็นสามกลุ่ม

ในเรื่องพฤติกรรม อะไรคือเครื่องมือ เทคโนโลยีหรือ เครื่องมือที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อย่างแรก คือ ‘เจตนาถาวร’ ซึ่งไม่ใช่หลักความเชื่อ สิ่ง que ทุกคน สังเกตและพิสูจน์ได้คือ มนุษย์เรามีสัตยชาติญาณไม่ต่าง อะไรจากสัตว์เดรัจฉานทั่วไป แต่เรามีความสามารถพิเศษ ที่จะไม่ทำตามสัตยชาติญาณในบางเรื่องได้ บางเรื่อง อาจจะฝืนไม่ได้ แต่บางเรื่องก็ไม่จำเป็นต้องทำตาม ยก ตัวอย่าง เมื่อเห็นสิ่งที่ชอบ เกิดความอยากได้ แล้วอยู่ ตรงนั้นคนเดียว มั่นใจว่าจะหยิบไปก็ไม่มีใครรู้ แล้วเรา จะหยิบไหม ส่วนมากคนก็จะไม่หยิบ เพราะอะไร เพราะ ไม่ใช่ของเรา เดี่ยวเจ้าของจะเสียใจ มันไม่ถูกต้อง มันผิด เรามีความคิดมีเหตุผลที่ทำให้เราไม่จำเป็นต้องทำตาม สัตยชาติญาณ นี่คือนิสัยภาพสำคัญของมนุษย์ ที่ทำให้ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐได้ เราก็เอาสิ่งนี้เป็นเครื่องมือ

เรื่องความโกรธ เราก็สัญญากับตัวเองและคนรอบข้างว่า ไม่ว่าจะโกรธเพียงใด เราจะไม่เบียดเบียนใครด้วยกายด้วย วาจา ถ้ามว่าอยากใหม่...อยาก ทำได้ใหม่...ทำได้ ไม่เหลือ วิสัย แต่ต้องฝึกตน ทีนี้เมื่อเราอธิษฐานอย่างนี้ ถือเป็น

ขั้นตอนแรก อย่างน้อยเราก็ไม่ได้ทำบาปกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ซึ่งจะสร้างปัญหากับชีวิตในปัจจุบันและอนาคต สร้างปัญหากับคนรอบข้าง เราให้ความรู้สึกสบายใจ ให้ความปลอดภัย และความไว้วางใจกับคนรอบข้าง นี่เป็นการแก้ในระดับหนึ่ง ถ้ามองว่าความโกรธหายไหม...ไม่หาย แต่อย่างน้อยเราก็ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน และไม่ทำบาป ทำกรรมซึ่งจะเป็นเหตุให้ตายแล้วตกนรก เป็นต้น นี่เรียกว่า เป็นการรักษาความปลอดภัย

แต่เจตนาดวงนี้ใช้ได้เฉพาะในเรื่องพฤติกรรม ส่วนในเรื่องจิตใจ การตั้งเจตนาว่า “ต่อจากนี้ไป ข้าพเจ้าจะไม่โกรธใคร” มันทำไม่ได้ แล้วเราจะทำอย่างไร เรื่องทางจิตใจนี้ เราต้องพัฒนาคุณธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับกิเลสโดยตรง ในกรณีความโกรธนี้ จะมีคุณธรรม ๓ ข้อที่ขัดคือ สติ ความอดทน และเมตตา สติจะเป็นตัวนำ สติหมายถึงว่าเราอยู่ในปัจจุบันกับกายกับใจ ไร้ออกการเคลื่อนไหวของกายของใจ เมื่อจิตเริ่มเขวไป เริ่มคิดจะโกรธ แต่ยังไม่โกรธเต็มที่ มันมีสิ่งที่มากระทบทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ เป็นตัวกระตุ้น (trigger) ถ้าขาดสตินี้ จิตของเราจะตกร่อง คนเคยโกรธ... ก็โกรธ คนเคยอิจฉา...ก็อิจฉา คนเคยเศร้า...ก็เศร้า มันจะตกร่องทันที เรามีสติเพื่อป้องกันไม่ให้ตกร่อง เมื่อมีสติรู้ตัวแล้ว อาจตัดความโกรธได้ตั้งแต่ตอนนั้น เพราะกิเลสยังไม่มีกำลัง แต่บางที่มีสติรู้ตัวแล้ว แต่มันทนไม่ได้

เพราะความเคยชิน อย่างนี้ก็ต้องใช้ความอดทน อดทน ต่อความเครียดที่อยากจะโกรธ แต่ไม่โกรธ ครั้งแรกจะ ยากมาก ครั้งที่สองและต่อๆ ไปจะง่ายขึ้นๆ เพราะว่าเรา กำลังสร้าง ความเคยชินใหม่

บางทีความโกรธความแค้นก็เกิดจากการที่เราเคยคิดโกรธ คิดแค้นในอดีต กรณีนี้ เราต้องฝึกคิดในทางเมตตา มาก ขึ้นๆ เพื่อสร้างกระแสใหม่ นี่ก็เป็นเทคโนโลยีว่า ถ้าคิด ในทางที่จะรัก ที่จะหวังดีและที่จะให้อภัยจนกลายเป็น อุตโนมัตติ เมื่อมีสิ่งมากระทบ ตามปกติจะมีกุศลธรรม อุกุศลธรรมวิ่งไปต้อนรับ ถ้าเราไม่ฝึกให้ดี ตัวอุกุศลจะ ไวกว่าและคล่องกว่า มันจะวิ่งไปต้อนรับก่อน แล้วเราก็จะ ตกร่อง แต่ถ้าเราฝึกในทางเมตตามากขึ้น เวลา มีสิ่งมา กระทบ ความเมตตาเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เพราะเราเคยฝึก เป็นประจำจนเป็นนิสัย

นอกจากนี้ ยังมีอีกสิ่งที่สำคัญมาก นั่นก็คือ...สมาธิ พระพุทธองค์ทรงกล่าวถึงกิเลสว่าเป็นสิ่งที่ทำให้จิตเศร้า หมองหรือบกพร่อง เป็นสิ่งที่มีโทษต่อจิตใจ ในเบื้องต้น เราอาจจะรับรู้ได้เป็นทฤษฎี แต่สำหรับผู้ที่เจริญสมาธิ จนจิตสงบ จะได้สัมผัสกับภาวะที่ไม่เศร้าหมองแม้เพียง ชั่วขณะ เมื่อจิตออกจากภาวะนั้นแล้ว จะมีเครื่องเปรียบ เทียบ อ้อ...จิตแบบนี้เองที่ว่าเศร้าหมอง แต่ก่อนไม่รู้

เพราะไม่มีภาวะที่ไม่เศร้าหมองมาเป็นเครื่องเปรียบเทียบ
จิตไม่สงบก็ไม่วู้เพราะไม่มีความทรงจำเรื่องความสงบมา
เปรียบเทียบ ถ้าได้สัมผัสผัสภาวะจิตสงบไม่เศร้าหมองแล้ว
จะเห็นว่าความโกรธนั้นทั้งหยาบทั้งน่าเกลียดเหลือเกิน
จนรู้สึกรังเกียจ สยดสยอง รู้สึกอาย เกรงกลัวผลจากความ
โกรธ ความละอายต่อบาปและความเกรงกลัวต่อบาปจะ
เพิ่มมากขึ้น เพราะมีสมาธิเป็นเครื่องชั่งน้ำหนัก เราจะรู้
เท่าทันอารมณ์ที่เคยนึกว่าเป็นเราเป็นของเรา

สุดท้ายคือ...ปัญญา ไม่ว่าจะอย่างไร มันจะมีความคิดบาง
อย่างอยู่เบื้องหลัง ถ้าเราไม่แก้ที่ความคิด ก็ไม่สามารถ
จะพ้นจากความโกรธได้ ความคิดที่ว่าความโกรธเป็น
เรื่องสมควรในบางกรณี หรือคิดว่า 'เขา' ทำให้เราโกรธ
เป็นการไม่รับผิดชอบต่ออารมณ์ของตนเอง หว่า 'เขา'
ทำให้เรารู้สึกอย่างนี้ๆ นี่เป็นความคิดผิดที่ทำให้ความ
โกรธไม่มีวันหาย เพราะเรารู้สึกว่าตัวเองเป็นเหยื่อ เขาทำ
บางสิ่งบางอย่าง หรือพูดบางสิ่งบางอย่าง ที่ทำให้เราโกรธ
เพราะทนไม่ไหว

แต่ที่จริง ความโกรธนี้เป็นสิ่งที่เกิดจากตัวเราเอง คำพูด
หรือการกระทำของคนอื่นไม่สามารถบังคับให้เราโกรธ
ได้ ความโกรธไม่ใช่สิ่งที่ต้องยอมรับ เมื่อเราใช้ 'โยนิโส
มนสิการ' มาพิจารณา คือใช้การคิดอย่างแยบคายมา

พิจารณาว่า ความโกรธนี้มันน่ากลัวอย่างไร อย่างที่
อาดมาเคยเปรียบเทียบว่า ไม่วิ่งไฟก้านเดียวสามารถเผา
ป่าได้เป็นล้านๆ ไร่ คือ คิดโกรธแม้เพียงวินาทีเดียว ก็
สามารถเผาผลาญความดีความงามที่เคยสั่งสมมาไว้หลาย
ภพหลายชาติ เราต้องใช้ความคิดในการพิจารณาให้เห็น
โทษของความโกรธ เห็นคุณของความไม่โกรธ นึกถึงคนที่
มีเมตตา บางครั้งเราคงเคยเห็นผู้ที่เราเคารพรักขณะอยู่ใน
เหตุการณ์ที่ถ้าเป็นเราต้องโกรธแน่ๆ โอ้..แล้วทำไมท่าน
ไม่โกรธ มันก็เป็นกำลังใจ ส่วนปัญญาในระดับสูงขึ้นไป
คือปัญญาระดับวิปัสสนา เป็นการปล่อยวางความยึดมั่น
ถือมั่นในอารมณ์ทั้งหลายทั้งปวงว่าเป็นเราว่าเป็นของเรา
ซึ่งนั่นก็จะถึงจุดสูงสุด

ที่ถามว่าเป็นเทคโนโลยีอย่างไร ก็เทคโนโลยีที่พระพุทธ
องค์ทรงเข้าใจกาย เข้าใจจิต เข้าใจกระบวนการ เข้าใจ
เรื่องคุณธรรม เข้าใจว่ากิเลสเกิดขึ้นตั้งอยู่อย่างไร ดับไป
อย่างไร และมีผลอย่างไร กิเลสตัวไหนต้องแก้อย่างไร
ด้วยคุณธรรมข้อไหน คุณธรรมข้อนี้สัมพันธ์กับข้ออื่น ๆ
อย่างไร ใช้คุณธรรมข้อนี้แล้ว ต้องใช้ข้อไหนต่อ พระ
พุทธเจ้าทรงสอนเทคโนโลยีอย่างนี้ ไม่ใช่แค่บอกว่า อย่า
เพ็งโกรธนะ โกรธไม่ดีนะ โกรธเป็นบาปนะ ต้องไม่โกรธนะ
นับหนึ่งถึงสิบนะ อย่างนี้มันไม่ใช่ ถ้าจะได้ผล ก็ได้แค่นิด ๆ
หน่อย ๆ

ดร. วิจิต: ผมขออนุญาตทบทวนความเข้าใจนะครับ อย่างเรื่องของความโกรธที่เป็นกิเลส ในแง่เทคโนโลยีของพุทธก็คือเริ่มแรกจะต้องตั้งเจตนาที่จะฝึกตน แล้วมีสติ มีความอดทน มีเมตตา มีสมาธิ และใช้ปัญญา ใช้นะครับ เรื่องนี้จะต้องเป็นขั้นเป็นตอนใหม่ครับ และจะฝึกอย่างไร เพราะคุณแล้วก็ไม่ง่ายเท่าไร

ท่านเจ้าคุณอาจารย์: ไม่ง่าย หลักการใหญ่ทางพุทธศาสนาคือเราเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ฝึกได้และประเสริฐได้ด้วยการฝึก เพราะฉะนั้น ก็ต้องมีความพอใจในการฝึกตน ที่นี้การฝึกตนอย่างที่ว่า เริ่มต้นทีเดียวก็เป็นเรื่องของทาน เรื่องของศีล ถือว่าเป็นพื้นฐาน ต่อจากนั้นก็เป็นเรื่องของการภาวนา คือการพัฒนาหรือฝึกตนโดยใช้เทคโนโลยีในขั้นละเอียด เราก็จะแบ่งออกเป็นการฝึกตนหรือการใช้เทคโนโลยีทั้งในรูปแบบและนอกรูปแบบ ซึ่งมีผลต่อกันและกัน

สิ่งท้าทายมนุษย์ทั้งหลายก็คือ ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานของพระพุทธรเจ้าว่า ทุกข์เพราะกิเลสและสุขเพราะคุณธรรม เรื่องนี้ก็นำไปสู่โจทย์สำคัญว่า ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว ทำอย่างไรเราจึงจะ หนึ่ง...ป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นในใจเราได้ ต้องบริหารอารมณ์ ต้องดำเนินชีวิตอย่างไรเพื่อไม่ให้กิเลสเข้ามาทำให้เราเป็นทุกข์ และสอง...ถ้ากิเลส

เกิดขึ้นแล้ว เป็นทุกข์แล้ว จะปฏิบัติอย่างไรจึงจะปล่อยวาง
มันได้ สาม...ถ้าความสุขที่แท้จริงเกิดจากคุณธรรม หาก
คุณธรรมของเราอย่างน้อย ยังไม่มีอยู่ในจิตใจ ทำอย่างไรจึง
จะมีได้ และสี่... เมื่อมีคุณธรรมอยู่บ้างแล้ว แต่ยังไม่ค่อย
มีกำลัง ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาให้เจริญงอกงามได้ ...นี่คือ
โจทย์ของการฝึกตนและการใช้เทคโนโลยีของพระพุทธเจ้า
จะใช้เทคโนโลยีตรงไหน เพื่ออะไร ก็ให้เราใช้เทคโนโลยี
ของพระพุทธเจ้าในชีวิตประจำวัน เพื่อหนึ่ง...ป้องกันไม่
ให้กิเลสเกิดขึ้นในใจเราได้ สอง...ในกรณีที่ข้อหนึ่งพลาด
ไปแล้ว ผลออกไปแล้ว ก็แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว สาม...เพื่อ
ปลูกฝังคุณธรรม สี่...เพื่อพัฒนาคุณธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว
ให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

การปฏิบัติในรูปแบบ เช่น การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม
เป็นกิจกรรมเดียวในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่ออกแบบ
เพื่อปฏิบัติทั้งสี่ข้อนี้โดยเฉพาะเลย อย่างเช่น เราเลือก
สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเครื่องระลึกของสติ เป็นเครื่องรู้ของจิต
เช่น ลมหายใจ สิ่งทำลายเบื้องต้นในการนั่งสมาธิก็คือ เรา
จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจิตที่เป็นตัวรู้กับลมหายใจ
หรือคำบริกรรมได้อย่างไร เพื่อกิเลสทั้งหลายจะไม่เข้ามา
ครอบงำ นี่เป็นการฝึกวิชาชีวิตข้อแรก que ทุกคนในโลกควร
จะสนใจ

ข้อที่สอง เมื่อจิตไหลไป เพลินอยู่กับความทรงจำหรือจินตนาการ เกิดความคิดทางลบ เกิดความง่วงเหงาหาวนอน เกิดความฟุ้งซ่านวุ่นวาย เราก็มีโอกาที่จะใช้เทคนิคหรือเทคโนโลยีของพระพุทธเจ้าในการฝึกปล่อยวาง การเจริญสติสมาธิ ก็เป็นการฝึกตัวสติ ให้จิตนุ่มสติเข้ามา มีสัมปชัญญะคู่กับสติ คือ รู้ตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ ทำเพื่ออะไร ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องอย่างไร มีอาตาปี คือมีความเพียรพยายาม มีความพอดีระหว่างความเพียรกับความอ่อนคลาย เป็นความเพียรที่พอดีกับการเผากิเลสเมื่อเราทำไป ๆ จนมีสติเพิ่มมากขึ้น คุณธรรมอื่น ๆ ก็จะเริ่มเกิดขึ้น มีความปราโมทย์ มีปีติ มีสุข มีความสันโดษ ความอดทน และมีคุณธรรมอีกหลายข้อที่จะได้รับการบำรุงระหว่างการฝึกสติของเรา คุณธรรมที่ไม่เคยมีก็จะปรากฏขึ้น เมื่อเราทำบ่อยขึ้น ๆ ก็จะทำให้คุณธรรมเหล่านั้นมีกำลังมากขึ้น ๆ

วิทยาศาสตร์ของพระพุทธเจ้าบอกว่า ทุกข์เพราะกิเลส สุขเพราะคุณธรรม เรามีหน้าที่และมีโอกาที่จะใช้คำสอนของพระพุทธเจ้าประเภทที่สองคือกลุ่มเทคโนโลยีนี้ในการป้องกัน ในการปล่อยวาง ในการปลุกฝัง ในการพัฒนา ซึ่งควรทำในรูปแบบในเวลาอันสมควร ส่วนในชีวิตประจำวันที่เราไม่อาจตัดสิ่งรบกวนต่าง ๆ ออกไปได้ทั้งหมดเหมือนเวลานั่งสมาธิ ซึ่งเป็นกิจกรรมเพื่อการเจริญสติโดยเฉพาะ

ขณะที่เราทำหน้าที่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะอยู่กับครอบครัวหรือในที่ทำงาน มีโอกาสที่กิเลสจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เราจะบริหารอารมณ์อย่างไร จะใช้คำสอนหรือเทคโนโลยีของพระพุทธเจ้าป้องกันจิตอย่างไร เมื่อเราพลอยหงุดหงิดรำคาญ เกิดความอิจฉาพยาบาท เราจะใช้คำสอนของพระพุทธเจ้าข้อไหนไปแก้ มีคุณธรรมข้อไหนบ้างที่เราสามารถทำได้ เช่น ใช้สัมมาวาจา หรือการฝึกฟังคนอื่นด้วยจิตเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ฝึกที่จะไม่เห็นแก่ตัว ฝึกทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นโอกาสในการฝึกในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่ว่าคุณธรรมอันนี้มาก่อนอันนั้นมาหลัง เราสามารถฝึกพร้อมๆ กันได้ แล้วแต่โอกาส แล้วแต่ความต้องการของจิตหรือชีวิตในเวลานั้น

ดร. วิจิต: ท่านเจ้าคุณอาจารย์เคยกล่าวว่า ทุกวันนี้คนไทยชอบมองพระพุทธศาสนา มองพุทธธรรม ผ่านสายตาของตะวันตก เรื่องนี้มีผลกระทบต่อความเข้าใจในพุทธศาสนาอย่างไรครับ

ท่านเจ้าคุณอาจารย์: คือด้วยอิทธิพล ด้วยการให้ค่า ด้วยพลังของอารยธรรมตะวันตก แนวความคิดของตะวันตกได้ซึมซับเข้าไปในวัฒนธรรมอื่นทั่วโลก แม้แต่เมืองไทยซึ่งไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตกโดยตรง แต่ก็เป็น

เมืองขึ้นทางความคิดและค่านิยมมากทีเดียว เพราะไม่ได้
สำนึกในเรื่องนี้ เราจึงรับแนวความคิดและมุมมองต่าง ๆ
ของตะวันตกโดยไม่รู้ตัว และไม่สำนึกเลยว่าจะขัดกับ
ค่านิยม หรือขัดกับ values ของศาสนาที่ตนนับถืออย่างไร
ขอยกตัวอย่าง เริ่มต้นด้วยคำถามว่า “ศาสนาคืออะไร”
“แล้วใครเป็นคนตัดสินว่า นี่คือศาสนา” กลายเป็นว่านัก
วิชาการชาวตะวันตกเป็นผู้กำหนด แล้วก็กำหนดจาก
ศาสนาที่เขาคุ้นเคย ซึ่งเป็นกลุ่มหรือเป็นตระกูลเดียวกัน
คือ ตระกูลของตะวันออกกลาง เช่น คริสต์ อิสลาม ยิว
 เป็นต้น เขาจึงกำหนดว่าศาสนาเป็นเรื่องความสัมพันธ์
ระหว่างมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้า หรือมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์
เมื่อใช้ความคิดนี้มองพระพุทธศาสนา ก็งงไปเลย นี่ไม่ใช่
ศาสนา นี่เป็นปรัชญา This is way of life. คือเขามี
แม่แบบของเขาว่า ศาสนาคืออย่างนี้ ๆ แต่ของคุณนี่มัน
ไม่ตรงกับที่เรานับถือ

แต่ต่อมา อิทธิพลของศาสนาในตะวันตกโดยเฉพาะใน
ยุโรปลดน้อยลง มีการแยกเป็นนิกายต่าง ๆ มากขึ้น แล้ว
ยังมีประเด็นว่า ตลอดสองพันกว่าปีที่ผ่านมามีความ
ขัดแย้งถึงขั้นรบราฆ่าฟันกันระหว่างศาสนาที่เน้นความ
เชื่อต่างกัน ดังนั้น ในช่วงร้อยปีที่ผ่านมามีความ
พยายามหาทางที่จะทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน
โดยมีมติออกมาว่า ทุกศาสนาต่างก็สอนเหมือนกัน คือ

สอนให้ทำความดี ละเว้นความชั่วเหมือนกัน เพื่อจะนำไปสู่การยอมรับและไม่รังเกียจกัน

แต่ความคิดอย่างนี้มีปัญหามาก เมื่อคนไทยที่ไม่ได้ศึกษาหลักธรรม ไม่ได้ศึกษาพุทธศาสนา หรือเป็นพุทธแค่นิเวศเบียน รับความคิดนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เมื่อไปเรียนหนังสือต่างประเทศ ก็ไปรับเอาคำพูดทั้งของคนที่น่าเชื่อถือศาสนาอื่นและคนที่ไม่มีศาสนา แล้วยอมรับเลยว่าทุกศาสนาเหมือนกัน คือ สอนให้คนทำความดี ไม่ทำความชั่ว ทำให้คนรู้สึกว่ามีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นเหมือนการปลอบใจให้มีความสุข เมื่อเป็นเช่นนั้นย่อมเกิดผลเสียว่า สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของพุทธศาสนา หรือสิ่งที่พุทธศาสนามี แต่ศาสนาในกลุ่มนั้นไม่มี ก็ถูกตัดไป แล้วคำพูดที่ว่า “ทุกศาสนาสอนให้ทำความดี ไม่ทำความชั่ว” มันก็นำไปสู่ปัญหาว่า อะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว ทำไมจึงด่วนสรุปว่าความดีของทุกศาสนาเป็นอย่างเดียวกัน ความชั่วของทุกศาสนาเป็นอย่างเดียวกัน เพราะถ้าศึกษาในรายละเอียด มันแตกต่างกันมาก

อาตมาขอยกตัวอย่างเรื่องชีวิต ศาสนาพุทธเป็นศาสนาสากล เรามีคำว่า ‘สรรพสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง’ ซึ่งรวมถึงสัตว์เดรัจฉานและสิ่งมีชีวิตในภพภูมิอื่น ๆ รวมทั้งสิ่งทั้งหลายทั้งปวงในวิภังคสาร เรามีความเมตตาและหวังดีต่อ

สรรพสัตว์ทั้งหลาย ส่วนศาสนาที่เกิดในตะวันออกกลาง ส่วนใหญ่ไม่มีคำนี้ เขาเชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้าของมนุษย์ เสร็จแล้ว จึงสร้างสัตว์เดรัจฉานเพื่อให้มารับใช้มนุษย์ ถ้ามนุษย์ต้องการใช้สัตว์เป็นอาหาร ก็ไม่ผิดอะไร เพราะเรามีสิทธิ์ เราเป็นเหมือนเจ้านายของสัตว์ทั้งหลาย มีสิทธิ์จะใช้มันทำงานหรือจะกินมันก็ได้ นั่นคือ ไม่มีคำว่า ‘เมตตาสัตว์’ ในศาสนาเหล่านี้แต่ดั้งเดิม แล้วที่ยิ่งแคบไปกว่านั้นคือ สอนให้รักเฉพาะคนที่นับถือศาสนาเดียวกัน มันแคบลงไป

ในทางพุทธศาสนา เราถือเอากฎแห่งกรรมเป็นที่ตั้ง เราถือหลักที่ว่าเราเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นสังขรรวมว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงรักสุขเกลียดทุกข์ เราไม่มีสิทธิ์และไม่ควรจะฆ่าสัตว์ แม้แต่สัตว์เล็กสัตว์น้อย แม้แต่ยุง แม้แต่สัตว์ที่เรากลัว เราต้องเคารพในชีวิตของมัน เราถือว่าการฆ่าสัตว์เป็นกรรมไม่ดีที่เรียกว่าเป็นบาป แต่ศาสนาอื่นไม่ถือว่าเป็นบาป เพราะฉะนั้น การไม่ทำความชั่วสำหรับชาวพุทธ คือไม่ฆ่าสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง แต่ศาสนาอื่นไม่ถือว่านั่นคือความชั่ว

นอกจากนี้ ศาสนาอื่นยังมีคำสอนเรื่องความชั่วที่เราไม่เชื่อ อย่างเช่น คนที่รักเพศเดียวกันเป็นบาปถึงขั้นตกนรก ถือเป็นสิ่งชั่วร้ายมาก แต่ทางพุทธถือว่าไม่สำคัญ จะเพศตรงข้ามหรือเพศเดียวกัน ขอให้ถือศีลข้อที่สาม ถ้ารักกัน

แล้วก็ขอให้ภักดีต่อกัน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ทำ
อะไรลับหลังที่จะทำร้ายจิตใจของคุณครอง เราไม่ได้ถือว่า
สิ่งศักดิ์สิทธิ์บอกว่าจะต้องรักเฉพาะเพศตรงข้ามเท่านั้น
ถ้าไม่อย่างนั้น มันผิดความประสงค์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต้อง
ตกรอก แล้วในศาสนาเหล่านี้ยังเชื่อว่าการคุมกำเนิดเป็น
บาปเป็นความชั่ว ห้ามทำเด็ดขาด เพราะพระผู้เป็นเจ้า
สร้างมนุษย์ให้มีเพศสัมพันธ์เพื่อมีลูก ถ้ามีเพศสัมพันธ์
โดยไม่ตั้งใจจะมีลูกเป็นผล ก็ถือว่าชั่ว

นี่เฉพาะในระดับศีลธรรม ที่ว่าความเข้าใจในคำว่าชั่วไม่
ตรงกัน การสรุปว่าทุกศาสนาเหมือนกัน ทำให้ชาวพุทธเรา
ไม่สามารถตอบคำถามได้ว่า แล้วเป็นพุทธทำไม อาตมา
คิดว่าพระพุทธศาสนาของเรานี้มีความหวังดีต่อคนทุก
ศาสนา ประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนาเป็นเครื่องยืนยัน
ว่า เราไม่เคยทำสงครามกับใคร ไม่เคยเบียดเบียนใคร
เพราะศาสนาหรือในนามของศาสนา ชาวพุทธอาจจะ
เคยทำสงครามด้วยความโลภโกรธหลงหรืออะไรก็แล้วแต่
แต่ไม่ได้เกี่ยวกับหลักศาสนา เรายืนยันได้ว่า เราเป็นมิตร
กับคนนับถือศาสนาอื่นทุกศาสนา

ถึงจะเป็นเช่นนั้น เราก็ควรจะตอบคำถามได้ว่า ทำไมเรา
จึงเลือกเป็นชาวพุทธ พระพุทธศาสนามีอะไรที่เราพอใจ
และภูมิใจ อาตมาคิดว่าเราชาวพุทธควรภูมิใจในศาสนา
ที่ตนนับถือ เราบอกได้ว่า เราไม่ได้รังเกียจศาสนาอื่น ๆ

หรืออก แต่เราพอใจในพุทธศาสนาเพราะอย่างนี้ๆ เช่นว่ามีระบบการฝึกตนและพัฒนาตนที่เป็นเทคโนโลยีอันเห็นได้ชัดและเป็นสากล และเนื่องจากศาสนาเราไม่ได้เน้นที่ความเชื่อ แต่เน้นที่การฝึกตน เทคโนโลยีที่เรามี เราจึงยินดีจะแบ่งปันให้คนศาสนาอื่นได้ อย่างวิธีแก้ความโกรธคนที่นับถือศาสนาอื่นก็น่าจะสนใจนะ เรายินดีจะแบ่งปันให้ ไม่สงวนลิขสิทธิ์

เรื่องที่อาตมาเป็นห่วงก็คือ การที่คนไทยมองศาสนาแบบเดินๆ ว่าเป็นเรื่องความเชื่อ เป็นสิ่งปลอบใจให้รู้สึกสบายใจ เป็นเรื่องพิธีกรรมที่จะช่วยไม่ให้รู้สึกทุกข์เวลามีปัญหา แล้วยอมรับความคิดที่ไม่ตรงกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย เพียงเพราะเป็นมติของคนส่วนใหญ่ในโลกปัจจุบัน เป็นการมองข้ามสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของพุทธศาสนาหรือสิ่งที่เป็นเทคโนโลยีไปอย่างน่าเสียดายมาก แล้วกลายเป็นมองว่าพุทธศาสนาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเก่าแก่ เป็นเรื่องคร่ำครึ ล้าสมัย และไม่จำเป็นสำหรับคนที่อยู่ในโลกอันทันสมัย นั่นเป็นเพราะคนมองเฉพาะเปลือกนอกของพุทธศาสนา ไม่ได้ศึกษาหัวใจของศาสนาในแง่ที่เป็นเทคโนโลยีและเป็นวิชาดับทุกข์

นี่คือการเอาความคิดและมุมมองต่อศาสนาแบบตะวันตก มาดัดแปลงรูปพุทธศาสนา เชื่อว่าศาสนาทุกศาสนาเป็น

เรื่องเดียวกัน แต่อาตมาเห็นว่าศาสนาในตระกูลที่เกิดใน ตะวันออกกลางและตระกูลที่เกิดในอินเดีย โดยเฉพาะ พุทธศาสนา มีความแตกต่างกันมาก แล้วที่พูดเรื่องความ แตกต่างนี้ ไม่ใช่เพื่อจะให้แตกสามัคคีหรือเป็นการยกตน ข่มท่าน แต่พวกเราทำหน้าที่ที่สมควรจะรู้และเข้าใจศาสนา ของตนให้ดี

ดร. วิจิต: ผมเคยได้ยินท่านเจ้าคุณอาจารย์กล่าวถึงศาสนาว่า แยกออกเป็นระบบความเชื่อและระบบการศึกษา และ ศาสนาที่เป็นระบบการศึกษาก็มีแต่พุทธศาสนาเท่านั้น ขอเมตตาช่วยขยายความตรงนี้ได้ไหมครับ

ท่านเจ้าคุณอาจารย์: อาตมาใช้คำว่า ‘ระบบความเชื่อ’ ซึ่ง อาจเป็นคำที่ฟังดูค่อนข้างแปลก แปลตรงกับภาษาอังกฤษ ว่า belief system คือ เอาความเชื่อเป็นหัวใจของศาสนา เลย ถ้าจะเป็นศาสนิกชนได้ ก็ต้องเชื่ออย่างนี้ๆ ถ้าเชื่อ ก็ เป็นศาสนิกชนได้ ถ้าไม่เชื่อก็เป็นศาสนิกชนไม่ได้ ศรัทธา ความเชื่อในศาสนาเหล่านี้เป็นศรัทธาที่จับอยู่ที่ตัวศรัทธา ตัวอย่างเช่น ความเชื่อที่ว่าพระเยซูเป็นผู้ไถ่บาปของ มนุษย์ เป็นต้น เราไม่มีทางจะพิสูจน์ได้ว่าเรื่องนี้จริงหรือ ไม่จริง มีเพียงทางเลือกว่า ‘เชื่อ’ กับ ‘ไม่เชื่อ’ เท่านั้น ก็จบ

ถ้าเทียบกับพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาแห่งการศึกษา และพัฒนาตนนั้น มีเรื่องศรัทธาหรือหลักความเชื่อใหม่ ...ก็มี แต่บทบาทต่างกัน เพราะหลักความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่อยู่เหนือเมฆ อย่างที่อาตมาสรุปเมื่อคืนนี้ ชีวิตเราทุกข์หรือขาดความสุขที่แท้จริง เพราะกิเลส มนุษย์สามารถละกิเลสได้ การละกิเลสจะนำไปสู่ความสุขที่แท้จริง หรือคุณธรรมเป็นเครื่องนำไปสู่ความสุขที่แท้จริง ถ้าเราเชื่ออย่างนี้ มันไม่ใช่เชื่อแล้วจบ แต่ตรงกันข้าม เราก็ต้องลองพิสูจน์ว่า ที่พุทธศาสนาสอนว่าเราละกิเลสได้ เมื่อละกิเลสแล้วชีวิตจะดีขึ้น ถ้าเชื่อจริงก็ต้องลองพิสูจน์ว่าใช่หรือไม่

ในทางพุทธศาสนา ศรัทธานำไปสู่วิริยะความเพียร แล้ววิริยะความเพียร การพยายามฝึกตน จะเป็นตัวพิสูจน์ว่าศรัทธาแท้หรือไม่แท้ ถ้าศรัทธาแล้วไม่พยายามพิสูจน์ ก็เรียกว่ายังไม่เข้าใจ ยังไม่เชื่อจริง

ในเมื่อศรัทธาอยู่ในกระบวนการฝึกตน หรือกระบวนการศึกษา หรือว่าเป็นกระบวนการของเทคโนโลยีทางพุทธ เราก็จะเน้นด้วยว่า ศรัทธานี้เป็นดาบสองคม ข้อดีคือทำให้เกิดพลัง แต่ข้อเสียคือถ้าไม่ระวัง หนึ่ง...จะเกิดความงมงาย และสอง...จะเกิดความบ้าคลั่ง fanatic ฉะนั้นเราจึงต้องมีปัญญาาระดับเหตุผลที่เรียกว่า 'โยนิโสมนสิการ' คอย

กำกับศรัทธา เพื่อที่ศรัทธาจะได้นำไปสู่วิริยะความเพียร ไม่ได้นำไปสู่ความหลงใหลหรือความมกมาย อย่างนี้เรียกว่าเป็นเทคโนโลยี เป็นเอกลักษณ์ของพุทธซึ่งไม่เคยเห็นที่ไหน พระพุทธองค์ตรัสถึงโทษของการยึดมั่นถือมั่นในความเชื่อของตนว่าเป็นอุปาทาน เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ และความเชื่อไม่ใช่เครื่องพิสูจน์ว่าสิ่งที่เชื่อต้องจริงเสมอไป บางทีเราเชื่อเต็มร้อยแต่สิ่งที่เชื่อไม่จริงก็มี ฉะนั้น เราไว้วางใจความเชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่ได้ ไม่ใช่อย่างยิ่งเชื่อยิ่งดีเสมอไป

ดร. วิฑิต: เป็นที่สังเกตได้ชัดเจนว่าทุกวันนี้สังคมไทยและคนไทยเห็นห่างจากพุทธศาสนา มาก ไม่เข้าใจและไม่ฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ไม่สนใจและคิดว่าพุทธศาสนาไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตเขาสักเท่าไร อยากขอให้ท่านเจ้าคุณอาจารย์ช่วยวิเคราะห์และให้คำแนะนำว่า ทำอย่างไรจะให้คนรุ่นใหม่และสังคมไทยหันมาสนใจและได้ประโยชน์จากพุทธศาสนามากขึ้นครับ

ท่านเจ้าคุณอาจารย์: โดยภาพรวมก็ต้องยอมรับว่าเมืองไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แค่นี้สิบกว่าปีที่เอาตมาได้มาอยู่ ประชากรไทยเพิ่มขึ้นร้อยเปอร์เซ็นต์ คือจากสามสิบกว่าล้านเป็นเจ็ดสิบกว่าล้าน ซึ่งแน่นอนว่าภายในไม่กี่สิบปีจะต้องเกิดปัญหาไม่มากนักน้อย ในขณะที่เดียวกัน ระบบ

ครอบครัวก็เปลี่ยนไปด้วย เช่น หัวหน้าครอบครัวไม่ได้
อยู่ที่บ้านเพราะไปทำงานที่อื่น เช่นกรุงเทพฯ หรือต่าง
ประเทศ โดยเฉพาะทางอีสาน เด็ก ๆ โตมากับคุณตาคุณ
ยายคุณปู่คุณย่า ก็ต้องมีผลกระทบ จำนวนเด็กที่เกิดก็
น้อยลงจนกระทั่งเรากำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งก็จะเป็น
ปัญหาตามมา ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นภายในครอบครัวก็
หายไปไม่น้อย การที่เด็กเติบโตขึ้นมาในครอบครัวใหญ่ที่มี
ทั้งพ่อแม่ปู่ย่าตายาย มีพี่มีน้องก็หายไป ในขณะที่เดียวกัน
อิทธิพลของสื่อก็เพิ่มขึ้นมาก

แต่ละประเทศแต่ละวัฒนธรรมก็ต้องหาความสมดุล
ระหว่างผลประโยชน์ของส่วนรวมกับผลประโยชน์ของตัว
บุคคล ในโลกปัจจุบัน สหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างของ
ประเทศที่ outlier* สุดโต่ง ในแง่ของการเน้นความสำคัญ
ของตัวบุคคล จนกระทั่งทุกวันนี้หลายคนกังวลกันว่า ใน
อเมริกาไม่มีคำว่าส่วนรวมแล้ว เมื่อไม่มีสิ่งใดเลยที่จะเป็น
ที่ยอมรับของชาวอเมริกันทุกคน ย่อมเกิดความขัดแย้ง
แนวความคิดที่ว่าทุกคนต้องไล่ตามความฝันของตัวเอง
ต่อสู้เพื่อตัวเอง ทำให้ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง กับ
สังคม และการสร้างความเป็นส่วนรวม นับวันจะหายไป
ทุกวันนี้ถ้าอยากเข้าหมู่ ก็ไม่ต้องไปหาเพื่อนในชุมชน

* outlier หรือ ค่าสุดโต่ง เป็นคำศัพท์ทางสถิติ หมายถึง ข้อมูลที่ผิดปกติจากข้อมูล
อื่นมาก ทั้งที่มีค่าสูงกว่า และต่ำกว่าข้อมูลส่วนใหญ่ ส่งผลให้การวิเคราะห์
ข้อมูลผิดพลาดได้

ของตัวเองแล้ว เพราะสามารถหาหมูในใจได้ ทำให้คน
แยกออกจากชีวิตจริงมาอยู่ในชีวิตออนไลน์มากขึ้น และ
ทำให้ความต้องการของฉัน ความชอบไม่ชอบของฉัน
สำคัญมาก

อย่างวันก่อนที่พูดกันว่า การให้นักเรียนสวมเครื่องแบบนี้
กลายเป็นเรื่องใหญ่ ฉันน่าจะมิลิทิค์แต่งตัวตามที่ฉันชอบ
เด็กนักเรียนคนหนึ่งถามว่า ทำไมพ่อแม่บังคับลูกให้นับถือ
ศาสนาที่ตัวเองนับถือ เดียวนี้ เรียกร้องทุกอย่างราวกับว่า
...ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีสติปัญญา ...ข้าพเจ้ามีความรู้พร้อม
ที่จะตัดสินใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของข้าพเจ้า นี่เป็นแนว
ความคิดที่อาตมาคิดว่า แทบไม่มีในสังคมไทยเมื่อสามสิบ
สี่ปีที่แล้ว มันเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เมื่อ
เรายกย่องตัวบุคคลเป็นใหญ่ ในขณะที่สถาบันหลักคือ
สถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์อ่อนกำลังลง
เราก็จะหันไปในทิศทางของอเมริกามากขึ้น อาตมาเห็นว่า
ตรงนี้แหละที่เป็นปัญหา

อีกประเด็นหนึ่งคือ การแตกความสามัคคีซึ่งเกิดขึ้นได้ง่าย
ในประเทศที่นับถือศาสนาที่เน้นความเชื่อเป็นหลัก ยก
ตัวอย่าง คริสตศาสนาในอเมริกา เป็นคาทอลิกประมาณ
ห้าสิบเปอร์เซ็นต์ เป็นโปรเตสแตนต์เกือบสี่สิบเปอร์เซ็นต์
แล้วเฉพาะโปรเตสแตนต์ ยังแยกเป็นนิกายต่างๆ อีกเจ็ด

สื่อกว่านิกาย แต่ละนิกายก็มีทิวทัศน์หรือความเห็นไม่ค่อยตรงกัน แล้วก็ยังมีกลุ่มมอรมอนและอะไรต่ออะไรอีกไม่น้อย ทีนี้ถ้าจะสอนศาสนาในโรงเรียน ยิ่งเป็นโรงเรียนของรัฐ จะสอนกันอย่างไร จะสอนแบบที่คาทอลิกพอใจไหม แล้ว โปรเตสแตนต์ล่ะ จะสอนนิกายไหน มันยุ่งมาก เพราะศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อ แล้วความเชื่อไม่ตรงกัน จึงสรุปกันว่า ไม่ควรสอนศาสนาในโรงเรียน

แต่ในเมืองไทย มีประชากรที่เป็นพุทธโดยทะเบียนตั้งเก้าสิบกว่าเปอร์เซ็นต์ ถือว่ามีเอกภาพสูงมาก ศาสนาเดียวกัน แนวทางเดียวกัน น่าจะได้เปรียบประเทศอื่น และที่สำคัญที่สุดคือ ศาสนาของเราไม่ใช่ศาสนาที่จะล้างสมองหรือปลุกฝังให้เชื่อ แต่เป็นศาสนาที่ให้เทคโนโลยีในการพัฒนาชีวิต ซึ่งถ้ามีการสอนพุทธธรรมในโรงเรียน ในรูปแบบที่ practical ให้ใช้เทคโนโลยีของพระพุทธเจ้ามาแก้ปัญหาในชีวิต และนำไปสู่ความสุขความเจริญ อาตมาว่าน่าจะเป็นสิ่งที่ดี ความคิดที่ว่าไม่ให้เรื่องศาสนาเข้ามาในโรงเรียน เพราะมันล้าสมัยและจะทำให้มีปัญหา นี่เป็นการเชื่อตามตะวันตก โดยไม่ได้กลั่นกรองว่า บริบทของตะวันตกกับของไทยมันต่างกัน แต่กลับเชื่อไปเลยว่า ฝรั่งเศสว่าอย่างนั้น มันก็ต้องเป็นอย่างนั้น

ปัญหาของเมืองไทยตอนนี้คือ ไม่มีการถ่ายทอดหลักธรรม ทุกวันนี้ครอบครัวก็ไม่สมบูรณ์ ชนชั้นกลางต่างคน

ต่างทำงานหนักจนไม่มีเวลาให้ครอบครัว ครอบครัวชาว บ้านส่วนใหญ่ก็ไม่ได้อยู่ด้วยกัน ระบบครอบครัวไม่เข้ม แข็งอย่างสมัยก่อน แล้วไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท อิทธิพลของสื่อก็นับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่ทุกคนก็พูดว่า “อย่ามายุ่งกับฉัน” “คุณมีสิทธิอะไรมายุ่งกับฉัน” “ฉันชอบ ของฉันอย่างนี้”

ศาสนาที่เน้นความเชื่อนั้น ไม่ต้องสอนอะไรมาก แค่สรุป ไว้ห้าข้อสิบข้อ บอกให้เชื่ออย่างนี้นะ แต่พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งการศึกษา ที่ต้องถ่ายทอด ต้องอธิบาย ต้องสอน แต่ในปัจจุบันระบบการถ่ายทอดบกพร่อง อ่อนแอ การศึกษาของสงฆ์ก็อ่อนแอ การศึกษาทางรัฐก็ อ่อนแอ การถ่ายทอดหลักธรรมที่ถูกต้องก็ไม่ค่อยจะมี นับวันแต่จะเป็นปัญหามากขึ้น ๆ อาตมาจึงว่าเราต้องให้ โอกาสพุทธธรรมบ้าง แต่เราก็ไม่ค่อยจะให้โอกาส แถมยัง ด่วนสรุปด้วย

มีข้อสังเกตข้อหนึ่งว่า ถ้าสมมติว่าเราอยู่อีกโลกหนึ่ง เช่น โลกดาวอังคาร แล้วจะมาเยี่ยมโลกมนุษย์ จะมาเที่ยว เมืองไทย เราก็อ่านหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนาซึ่งเป็น ศาสนาประจำชาติของคนไทย อ่านหลักของพุทธศาสนา แล้วลองคิดว่าเมืองไทยเป็นเมืองพุทธมากกว่าเจ็ดร้อยปี ประเทศนี้จะเป็นอย่างไร จะตรงกับที่เราเป็นอยู่ในตอนนี้ บ้างไหม

อีกประเด็นที่น่าพูดถึงก็คือ ความเป็นสากลและความเชื่อเรื่องชีวิตสัตว์ ชาวพุทธเราถือว่าสัตว์ทั้งหลายมีวิญญาณ เวียนว่ายตายเกิด และมีทุกข์มีสุขเหมือนกัน ในขณะที่ทางตะวันตกจะมีสองกระแสหลัก คือ หนึ่ง...กระแสทางศาสนาถือว่าสัตว์มีไว้เพื่อรับใช้มนุษย์ และสอง...พวกวัตถุนิยมถือว่าสัตว์ไม่มีวิญญาณ ฉะนั้น ชีวิตของสัตว์จึงไม่มีค่า เราจะทำอะไรกับมันก็ได้ ถ้าเห็นว่าสัตว์ร้องอย่างทรมาน นี่เป็นอุปาทานที่เราคิดไปเอง ที่จริงมันไม่ใช่ ฉะนั้น ในทางตะวันตก การทำฟาร์มแบบอุตสาหกรรมที่โหดร้ายกับสัตว์มาก หรือทรมานสัตว์อย่างสุด ๆ จึงไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะความคิดพื้นฐานทางศาสนาถือว่าคนเรามีสิทธิตามคัมภีร์ที่จะใช้สัตว์ ส่วนพวกวัตถุนิยมก็คิดว่าไม่ใช่ชีวิตที่มีความหมายอะไร ทุกอย่างมันเป็นเงินเป็นทอง

แต่ในเมืองไทย เมื่อเราเชื่อว่าชีวิตทุกชีวิตมีความหมาย และมีคุณค่า เราก็ต้องเมตตา แล้วทำไมเราถึงมีฟาร์มแบบอุตสาหกรรมที่มีการทรมานสัตว์เหมือนทางตะวันตก โดยแทบจะไม่มีกระแสต่อต้านเลย เราแทบจะไม่ได้ยินเลยว่า มีชาวพุทธในเมืองไทยรวมกันประท้วงในเรื่องนี้ ทั้ง ๆ ที่ในปีหนึ่ง ๆ มีสิ่งมีชีวิตที่ถูกทรมานและตายไปไม่รู้กี่สิบล้านชีวิต ทำไมชาวพุทธเราจึงเฉยเมยไม่ได้ใจ นี่เป็นการพิสูจน์ว่า ทุกวันนี้เราห่างไกลจากหลักพุทธศาสนา

มาก เพราะหลักจริง ๆ ของเรานี้ แทบไม่มีใครกล่าวถึงเลย
เรื่องนี้เอาตมาว่าน่าคิดมาก

ดังนั้น จึงอยากให้เราเน้นในพุทธธรรมฝ่ายปฏิบัติ ฝ่าย
practical ซึ่งเป็นคำสอนในพุทธศาสนาที่เปรียบเสมือน
เทคโนโลยีเพื่อสร้างคุณภาพชีวิต สร้างสุขภาพและ
สมรรถภาพของจิตใจคน เพื่อที่เราจะได้ใช้เทคโนโลยีทาง
โลกและได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่โดยไม่ตกเป็นเหยื่อ
ของมัน ให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางโลกและเทคโนโลยี
ทางธรรมควบคู่กันไป เพื่อความสุขที่ยั่งยืน เพื่อความ
เจริญงอกงามตลอดกาลนาน

ดร. วิทิต: สาธุครับ ผมขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์
เป็นอย่างยิ่งที่เมตตาให้คำอธิบายเกี่ยวกับพุทธศาสนา
และเทคโนโลยีในวันนี้ครับ

๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕

พระธรรมเทศนา
'ให้โอกาสพุทธธรรมบ้าง'

วันนี้เป็นโอกาสดีที่เราจะได้ฟังและพิจารณาคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางวิกฤต วิกฤตในครั้งนี้จะถือว่าหนักที่สุด ในประวัติศาสตร์ ก็คงไม่ใช่ แต่สำหรับพวกเราส่วนใหญ่ก็หนักที่สุดเท่าที่เราจำได้ในชีวิต อันที่จริงแล้ว ในทางพุทธธรรม เราเชื่อว่าชีวิตคือวิกฤตนั่นเอง ชีวิตมีวิกฤตอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว เรื่องโศกวิบัติถือว่าเป็นวิกฤติในรูปแบบที่ชัดเจนของคนทั่วประเทศทั่วโลก แต่ถึงจะไม่มีโศกวิบัติ ชีวิตก็ยังเต็มไปด้วยสิ่งทำลาย อดีตเป็นมาเช่นนั้น และอนาคตก็จะเป็นเช่นนั้นด้วย

วิกฤตต่างๆ นั้นจะเปิดเผยเนื้อแท้ของคน ซึ่งเราจะเห็นได้รอบตัว วิกฤตครั้งนี้ทำให้เห็นความดีที่มีอยู่ภายในจิตใจของคน ดังมีตัวอย่างแสดงให้เห็นอย่างน่าชื่นใจ หากในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่า วิกฤตนี้ดึงเอาความไม่ดีของคนออกมาให้เห็นเช่นกัน สิ่งที่ชัดมากคือความเข้มแข็งหรือความอ่อนแอทางจิตใจของแต่ละคน ครูบาอาจารย์สอนให้เราพยายามเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส วิกฤตนี้ก็น่าจะเป็นโอกาสที่ดีที่สุด

ในทางพุทธธรรม เราถือว่าความลำบากกับความทุกข์ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน บางคนอาจลำบากมากแต่ทุกข์น้อย บางคนอาจรับผลกระทบน้อย ลำบากน้อยแต่ทุกข์มาก ทำไม่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะจิตใจของคนเรานั้นเอง

บางคนยังเข้าใจผิดว่า พุทธศาสนาเป็นเรื่องของจิตอย่างเดียว เป็นเรื่องของตัวบุคคล เป็นส่วนตัว อย่างเช่น ไม่ว่าสิ่งแวดล้อมจะเป็นอย่างไร ขอให้ใจเราสงบก็พอแล้ว ถือเป็นเรื่องการทำใจ แต่ที่จริงแล้ว คำสอนของพระพุทธองค์นั้นทรงบัญญัติชื่อว่า ‘พระธรรมวินัย’ คำว่า ‘วินัย’ ในกรณีนี้ไม่ได้หมายถึงศีล ๒๒๗ ข้อของพระภิกษุ แต่หมายถึงการพยายามสร้างสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะด้วยวัตถุ กฎหมาย ข้อวัตรปฏิบัติ ข้อตกลง หรือจารีตประเพณีต่างๆ ที่เอื้อต่อความเจริญในธรรม พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงสอนว่าทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่ใจ แต่ทรงสอนว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากใจ ใจเป็นใหญ่ โดยไม่ได้ทรงมองข้ามหรือละเลยความสำคัญของสิ่งนอกตัวและความเป็นอยู่ในสังคม ฉะนั้น คำสอนของพระพุทธองค์ เน้นให้เราพัฒนาทั้งด้านนอกและด้านในพร้อมๆ กัน พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาแห่งการพัฒนา

คนที่อาศัยอยู่ชายทะเลจะเห็นสัตว์ตัวเล็กๆ ที่เรียกว่า ‘เพรียง’ เพรียงนี้ชอบเกาะที่กราบเรือ เรือลำใหญ่ๆ ที่แล่นเข้าท่าบางครั้ง น้ำหนักของเรือเพิ่มเพราะเพรียงถึง ๔๐ เปอร์เซ็นต์ ทำให้เรือแล่นช้าลงและเปลืองน้ำมัน คนเรือจึงต้องจัดการกับเพรียงเป็นระยะๆ ถ้าดำน้ำอยู่แล้วมองไปทางเรือ บางทีก็ไม่เห็นตัวเรือเห็นแต่เพรียง บางครั้งอาจมาชอบนิกเปรียบเทียบว่า พุทธศาสนาของเราเหมือนเรือลำใหญ่ที่เต็มไปด้วยเพรียง มีเพรียงเกาะ

อยู่จนแทบจะไม่เห็นเรือ สิ่งที่ไม่ใช่พุทธศาสนาครอบงำ
พุทธศาสนา สิ่งที่มีสาระน้อยมาปิดบังอำพรางสิ่งที่มีสาระมาก
หรือปิดบังสิ่งที่เป็นหัวใจของพุทธศาสนา

หลังๆ นี้จะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์พุทธศาสนามากขึ้น อันที่จริง
เสียงเหล่านี้ก็มาเป็นระลอกๆ อยู่แล้ว แต่ปีสองปีที่ผ่านมา
เสียงวิพากษ์วิจารณ์ค่อนข้างจะดัง อาตมาเองก็ไม่ค่อยได้
ติดตามนัก แต่เมื่อได้ยินว่ามีใครว่าพุทธศาสนา ในฐานะที่เรา
เป็นสงฆ์ เป็นผู้มีหน้าที่ปกป้องและทำความเข้าใจ ก็พยายาม
ถามลูกศิษย์เหมือนกันว่า ที่เขาว่ากันนั้น เขาพูดว่าอะไร แต่
เมื่อฟังดูแล้ว ส่วนมากเขาวิพากษ์วิจารณ์ตัวเพรียง ไม่ได้วิพากษ์
วิจารณ์ตัวศาสนา

อาตมานึกถึงสมัยที่เคยไปอเมริกา ชาวอเมริกันส่วนใหญ่จะไม่
ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ของประเทศอื่น ๆ การออก
เสียงชื่อประเทศได้ห้วน ฝรั่งเขาจะออกเสียง ต. เต่า เป็น ท.
ทหาร ก็จะออกเสียงเป็น 'ไต้หวัน' ก็เลยมีทั้งไทยแลนด์และ
ไต้หวัน ซึ่งชาวอเมริกันจะสับสนบ่อยมากระหว่างประเทศทั้ง
สองนี้ บางทีเราก็คิดว่า เอ...จะบอกไปเลยดีใหม่ว่ามันคนละ
ประเทศกัน ก็กลัวเขาจะเงิน หรือถ้าบอก เขาก็อาจจะมองว่าเรา
จุกจิกจู้จี้เหลือเกิน สำหรับเขาแล้ว จะไทยแลนด์หรือไต้หวัน มัน
ก็พอๆ กันนั่นแหละ แต่สำหรับเรา มันต่างกันมากใช้ไหม ผู้ที่
รู้ว่าไทยแลนด์คืออะไร ไต้หวันคืออะไร มันเป็นคนละเรื่องกัน

แต่คนที่อยู่ต่างประเทศ ไม่รู้จักทั้งไทยทั้งใต้หวัน ก็เห็นว่า มันก็พอๆ กัน คล้ายๆ กัน อยู่ทางเอเชียเหมือนกัน เรื่องนี้ก็เช่นเดียวกับที่คนสมัยนี้กล่าวถึงศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธ อาตมาฟังแล้วเหมือนคนที่กำลังกล่าวถึงประเทศใต้หวัน ขณะที่เขาตั้งใจวิพากษ์วิจารณ์ประเทศของเรา เพราะเขาแยกไม่ออก ระหว่างใต้หวันกับไทยแลนด์

ทุกวันนี้เราอยู่ในยุคที่ได้เปรียบกว่ายุคก่อนๆ โอกาสที่เราจะศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามีอยู่มาก โดยไม่ต้องเสียเงินด้วย ไม่ว่าจะในพอดคาสท์ ในยูทูป หรือทางโทรทัศน์ ทั้งๆ ที่โอกาสในการศึกษาเรียนรู้มีมาก แต่เมื่อได้ฟังคำถามหรือคำวิพากษ์วิจารณ์หลายข้อ อาตมาก็นึกเสียใจว่า โอ้...แค่เปิดกูเกิลหรือเปิดวิกิพีเดียอ่านสักหน้าสองหน้า เขาก็จะมีความรู้มากพอที่จะไม่ต้องถามหรือวิพากษ์วิจารณ์อย่างนี้ ฉะนั้น ในวันนี้อาตมาจึงอยากขอให้ทุกคนให้โอกาสพุทธศาสนาบ้าง พุทธศาสนามีเอกลักษณ์ มีความเป็นเลิศทางด้านปัญญา แต่เราไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์เท่าที่ควร สำหรับอาตมา นี่เป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง

ด้วยปัญญาและความชาญฉลาดของผู้นำในอดีต เมืองไทยจึงไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของต่างประเทศ ไม่ว่าจะอังกฤษหรือฝรั่งเศส เรื่องนี้เป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ แต่ในขณะที่เดียวกันต้องยอมรับว่า เมืองไทยตกเป็นเมืองขึ้นทางความคิดของตะวันตก โดยไม่ค่อยรู้ตัว ถ้าตกเป็นเมืองขึ้นแบบสมัยก่อน เราก็ต้องรู้

และต้องเห็นผู้นำเป็นชาวต่างชาติ เห็นทหารต่างชาติเข้ามาในประเทศ เป็นต้น แต่สำหรับความคิดที่ค่อย ๆ ซึมซับเข้ามาโดยไม่รู้ตัว และคอยบ่อนทำลายคุณค่าหรือหลักชีวิตร่วมกันของคนไทย อันเป็นที่ตั้งแห่งความมั่นคงของชาติและความมั่นคงทางจิตใจของชาวไทยแต่ละคน นี่เป็นสิ่งที่เรามองข้ามกันมาก

อาตมาขอยกข้อสังเกตว่า คนสมัยนี้มองพุทธศาสนาผ่านความคิดและมุมมองทางปรัชญาของชาวตะวันตกโดยไม่ค่อยรู้ตัว เห็นว่าพุทธศาสนาเป็นเรื่องความเชื่อ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจหรือเป็นสิ่งที่ปลอบใจในเวลาทุกข์ เป็นต้น แต่หัวใจของพุทธศาสนาไม่ได้อยู่ที่ความเชื่อในคัมภีร์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ คือ ระบบการศึกษาหรือระบบการพัฒนาชีวิต

อิทธิพลของตะวันตกมีมาก จนบางทีก็น่าขัน อย่างมีทฤษฎีใหม่มาจากตะวันตกที่คนตื่นเต็นกล่าวถึงกันมาก สำหรับอาตมาหรือผู้ที่เคยอยู่ทางตะวันตก เราก็มารู้ว่าทฤษฎีใหม่นี้ ผู้เขียนหรือเจ้าทฤษฎีหันมาศรัทธาพุทธศาสนา แล้วเอาปรัชญาทางพุทธศาสนาไปเขียนเป็นสำนวนฝรั่งโดยไม่กล่าวถึงพุทธศาสนาและเขียนให้เป็นกลาง ๆ คนไทยที่ไม่รู้จักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอ่านแล้วก็รู้สึก... โอ้โฮ สุดยอดเลย น่าจะนำมาใช้ในประเทศไทย... จากนั้นก็แปลเป็นภาษาไทย แทนที่จะใช้สำนวนเดิมซึ่งเป็นพุทธ ก็กลายเป็นสำนวนใหม่ที่แข็ง ๆ มีกลิ่นนมเนย ไม่รู้ว่าเป็นภาษาอะไร

ในทำนองเดียวกัน คนที่หวังดีต่อพุทธศาสนา บางที่ฟังอะไรจากทางตะวันตกก็กล่าวถึงคำว่า ‘จิตใจ’ หรือ ‘ความสงบ’ ก็ตื่นเต็นว่า โอ้...เหมือนพุทธศาสนาเลย เหมือนจริง ๆ ผู้ที่ศึกษาหลักพุทธก็พอจะทราบว่ามันก็มีส่วนที่เหมือนบ้าง ส่วนที่ต่างบ้าง แต่เนื่องจากเราไม่ได้ให้โอกาสในการเรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าเท่าที่ควร เราจึงแยกไม่ได้ แล้วก็ด่วนสรุปว่า เมื่อมีคำว่า ‘สงบ’ มีคำว่า ‘สติ’ ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว นี่เป็นสิ่งอันตราย

อาตมาเองในระยะหลัง ๆ นี้ก็พยายามใช้คำว่า ‘พุทธศาสนา’ น้อยลง เพราะทุกวันนี้รู้สึกว่ คนจะมีอคติต่อคำนี้พอสมควร อาตมาจึงอยากใช้คำว่า ‘พุทธธรรม’ มากกว่า พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ว่าคำสั่งสอนของพระองค์ ซึ่งเรามักจะนับกันว่ามีถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ อาตมาก็ไม่แน่ใจว่าจะใช้หรือไม่ใช้ เพราะคงไม่มีใครนับ แม้คำสอนจะมีมาก แต่พระพุทธองค์ทรงบอกว่ไม่ต้องท้อใจ เพราะที่จริงมีแค่สองเรื่องเท่านั้น ตามสำนวนของพระพุทธองค์ ทรงใช้คำว่า “มีแต่เรื่องทุกข์กับเรื่องดับทุกข์” ถ้าพูดในสำนวนสมัยใหม่หน่อย ความหมายก็คือ เป็นคำสอนเกี่ยวกับชีวิตของเราว่าเป็นอย่างไร ส่วนแรกนี่เป็นการวิเคราะห์หิวัจัย เรียกว่าเป็น descriptive ก็ได้ ส่วนที่สองคือ prescriptive เกี่ยวกับว่าเมื่อชีวิตเป็นอย่างนี้ เราต้องทำอย่างไรเพื่อให้ชีวิตดีที่สุด คำสอนส่วนนี้รวมอยู่ในหลักธรรมที่เราเรียกว่า ‘อริยมรรคมีองค์ ๘’

อริยมรรคมีองค์ ๘ ที่ท่านย่อลงมาเหลือ ๓ เรียกว่า ศิล สมาธิ ปัญญา คำว่า ‘ศิลปะ’ ในที่นี้ต้องเข้าใจว่า ศิลในทางพุทธศาสนา ไม่เหมือนกับศิลปะในความหมายของศาสนาอื่นเสมอไป เพราะเราถือเป็นเรื่องของกรฝึกตน แต่บางคนก็ยังคงกล่าวถึงศิลปะ ๕ เป็นข้อห้าม ๕ ข้อ นี่คือตัวอย่างชัด ๆ ของการเอาความคิดแบบ ตะวันตกมาใช้ในพุทธศาสนา เพราะเราไม่มีคำว่า ‘ห้าม’ ไม่มีการชักจูงให้เป็นคนดีโดยล่อว่า ถ้าเป็นคนดีแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ หรือข่มขู่ว่า ถ้าเป็นคนชั่วจะตกนรก พุทธเราไม่ได้ใช้วิธีปลุก ผิงให้รักาศิลในลักษณะนั้น ถ้าใครใช้วิธีนี้ บอกได้เลยว่าไม่ ถูกหลักแล้ว

พระพุทธองค์ให้เราเริ่มด้วยคำถามง่าย ๆ ว่า ...คนเราจะอยู่ด้วยกันอย่างไรให้ดีที่สุด... ในเมื่อทุกคนมีกิเลส มีโลภ มีโกรธ มีหลง เราจะอยู่ด้วยกันอย่างไร เราต้องถือหลักร่วมกันอย่างไรบ้าง พระพุทธองค์ทรงเอาธรรมชาติของมนุษย์เป็นที่ตั้ง ไม่ใช่เอา ความเชื่อในสิ่งที่เราพิสูจน์ไม่ได้ ธรรมชาติของมนุษย์ก็คือ มี กาย วาจา ใจ คือ มีความประพฤติทางกาย ทางวาจาฝ่ายหนึ่ง แล้วก็มีความรู้สึกนึกคิดทางใจอีกฝ่ายหนึ่ง ที่นี้คนเราจะห้ามไม่ให้คิดนั้น...ไม่ได้ ...ไม่ให้คิดอยากจะทำของเขา ...ไม่ให้คิดอยากจะทำร้ายเขา อย่างนี้เราห้ามล่วงหน้าไม่ได้ ธรรมชาติมัน เป็นไปไม่ได้ เราก็ต้องเคารพในธรรมชาติ แต่เราสามารถห้าม การแสดงออกทางกายและทางวาจาได้

ฉะนั้น ถ้าเราอยู่ในครอบครัว ในชุมชน หรือในองค์กรใด เราก็ตกลงหรือสัญญากันว่า ...ข้าพเจ้ายอมรับว่า ยังมีความโลภอยากได้นั้นอยากได้นี้อยู่ ยังมีความโกรธ ความแค้น ความน้อยใจ ยังมีสิ่งเหล่านี้อยู่ในจิตใจ แต่ข้าพเจ้าขอสัญญาไว้กับคนรอบข้างทุกคนว่า ไม่ว่าจะโกรธแค่ไหน ข้าพเจ้าก็จะไม่ทำร้ายใครด้วยกายด้วยวาจาเป็นอันขาด จะไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้โดยเด็ดขาด จะไม่นอกใจคู่ครองเป็นอันขาด จะไม่โกหกหลอกลวงเป็นอันขาด ถ้ามองว่าเราจะทำได้ไหม มันก็เป็นเรื่องยากเหมือนกัน แต่ว่าไม่เหลือวิสัยของมนุษย์ที่จะทำได้ พระพุทธองค์ได้ทรงศึกษาและเปิดเผยวิสัยของมนุษย์ธรรมชาติของมนุษย์ ทั้งสิ่งที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้

ถึงจะอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ทุกคนรักกัน ก็เชื่อว่าเราจะรักกัน ทุกกลมหายใจตลอด ๒๔ ชั่วโมง ...ใช้ไหม แม้แต่คนที่เรารักที่สุด บางทีเราก็น้อยใจ โกรธ แค้นใจ เป็นได้ทุกอย่าง ธรรมชาติมันเป็นอย่างนั้น แต่สิ่งที่เราทำได้คือ การบริหารและควบคุม การแสดงออกทางกายทางวาจา ถ้าทำเช่นนั้นอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ย่อมจะเกิดผลดีหลายข้อ ข้อแรกก็คือ ทุกคนในครอบครัวนั้น หรือในชุมชนนั้นจะรู้สึกปลอดภัย ฐานในการพัฒนาความสุขในชุมชนและสังคมที่จะขาดไปไม่ได้ก็คือ ความรู้สึกปลอดภัย เราให้ความปลอดภัยและให้ความสบายใจกับคนรอบข้าง ด้วยการงดเว้นจากการกระทำและการพูดบางอย่าง เราต้องฝึกตนอย่างนี้ นี่เป็นเรื่องของศีล ฉะนั้น เราใช้ปัญญา

พิจารณาถึงวิสัย สิ่งที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ โดยมีเป้าหมายว่า ทำอย่างไรเราจึงจะอยู่ร่วมกันโดยที่ทุกคนรู้สึกปลอดภัย และอยู่ด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

สมมติฐานของพุทธธรรมคือ ต้องสมัครใจบริหารกายวาจาของตน ถ้าถือศีลเพราะกลัวติดคุกติดตาราง นั้นยังไม่ใช่ศีลในความหมายทางพุทธธรรม แม้อาจจะช่วยให้เกิดความเรียบร้อยขึ้นมาในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่ใช่เป้าหมายที่ต้องการ ทีนี้ ถ้าเราสมัครใจงดเว้นจากการเบียดเบียนด้วยกายด้วยวาจาได้อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะมีความกดดันหรือการข่มขู่อย่างไร เราสามารถยับยั้งตัวเองได้อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ผลไม่ได้เกิดกับคนรอบข้างอย่างเดียว แต่เกิดกับจิตใจของเราเองด้วย ส่งผลให้เราเคารพนับถือตัวเองได้ เป็นเพื่อนกับตัวเองได้ นี่เป็นการพัฒนาตน

แต่เท่านั้นยังไม่พอ การพัฒนาชีวิตมนุษย์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพุทธศาสนา ไม่ได้หยุดอยู่ที่ความเรียบร้อยทางกายวาจา เพราะถ้ายังมีความคิดโลภ โกรธ หลงอยู่ ก็ไม่มีทางจะสงบได้ ไม่มีทางที่จะได้ความสุขที่แท้จริง เพราะมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคและเป็นศัตรูต่อความสุขนั้นอยู่ภายในจิตใจของเราเอง พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ว่า... ไม่มีศัตรูใดที่จะโหดร้ายเท่ากับจิตใจของเราเองที่ยังขาดการฝึกอบรม และไม่มีเพื่อนใด ๆ ที่จะดีเท่ากับจิตใจของเราที่ได้รับการฝึกอบรมมาดีแล้ว ฉะนั้น มันอยู่ที่ใจของเราเอง

ด้วยเหตุนี้ หัวใจของพุทธศาสนาจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมต่างๆ เรื่องการใส่บาตร การทำบุญสุนทานอะไรทั้งหลาย เป็นสิ่งที่ดีมาก ที่เราสมควรทำ แต่หัวใจของการเป็นพุทธมามกะไม่ได้อยู่กับสิ่งเหล่านี้ หากอยู่ที่ความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตัวเองตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

ทุกวันนี้มีการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น เป็นความหวังดีต่อสังคมและประเทศชาติ เป็นสิ่งที่น่าอนุโมทนา แต่ประวัติศาสตร์สอนเราว่า ถ้าไม่มีการพัฒนาตัวบุคคลไปพร้อมๆ กัน การพัฒนาสังคมนั้นจะล้มเหลว เพราะกิเลสของแต่ละคนก็ต้องออกฤทธิ์และสามารถทำลายสิ่งที่กำลังพัฒนาได้ อุดมการณ์ที่ตึงตางต่างๆ นี้ จะสามารถอยู่ได้ตลอดรอดฝั่งไหม ส่วนมากพอมีชื่อเสียงมีอำนาจ อุดมการณ์ก็หายไปเลย เป็นเพราะอะไร ก็เพราะคนไม่ฉลาดในเรื่องจิตใจของตัวเอง ไม่มีวิชาป้องกันกิเลสไม่ให้ครอบงำจิตใจ ก็เลยหลงตัว หลงทิวี่ ความคิดความเห็นของตัวเอง

ปัจจุบันนี้ เราเห็นได้ชัดว่า คนไทยส่วนใหญ่พูดด้วยความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น พูดคล่องขึ้น แต่บางทีเนื้อหาที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร และที่สำคัญในเรื่องการสื่อสารไม่ใช่แค่พัฒนาการพูดอย่างเดียว เราต้องพัฒนาการฟังด้วย ทุกวันนี้มีคนพูดเก่งกว่าสมัยก่อนมาก แต่รู้สึกว่าการฟังคนอื่นจะแยลง อิทธิพลของโซเชียลมีเดียทำให้คนใจแคบ มีความรู้สึกที่ว่าเราว่าเขาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การมองตะวันตกบางทีก็ดูในแง่ดีเกินไป ทั้งๆ ที่ตอนนี้ทางตะวันตกมีปัญหามากมาย ปัญหาความแตกแยกทางสังคมในสหรัฐอเมริกาเลวร้ายกว่าเมืองไทยหลายเท่าตัว เหมือนกับเป็นชนสองเผ่าไปเลย แล้วแต่ละฝ่ายก็มองฝ่ายตรงข้ามว่าทั้งโง่ทั้งชั่วทั้งอันตราย จนแทบจะพูดคุยกันไม่ได้แล้ว เป็นเรื่องร้ายแรงและเป็นอันตรายต่อโลกทั้งโลก เมืองไทยเรายังไม่ถึงขั้นนั้น สำคัญที่เราใช้วิชาของพระพุทธเจ้าให้รู้ให้เข้าใจตัวเอง และสนใจจะรู้เขาเข้าใจเขา รู้จักสร้างสะพานกับคนที่เราไม่เห็นด้วย เรื่องของการสร้างกำแพงหรือการแบ่งแยก ถือว่าเราดีที่สุดในที่สุด และคนดีคนถูกมีสิทธิ์ด่าว่าคนที่คิดต่าง ความคิดอย่างนี้เป็นความคิดแบบเด็กๆ การระบายความกลัว ความวิตกกังวล และความเครียดออกมาด้วยการด่าว่า ก็พอเข้าใจได้ แต่ไม่ใช่ทางที่จะเกิดประโยชน์สุข

พระพุทธองค์ทรงให้เครื่องมือพัฒนาชีวิต พัฒนาชุมชน ไม่ใช่เรื่องให้เชื่ออะไรเพื่อความสบายใจ แต่ให้เราศึกษาเรื่องกาย เรื่องวาจา เรื่องใจของตัวเอง ให้เราฉลาดในเรื่องกิเลส ฉลาดในการป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดขึ้น หรือเมื่อกิเลสเกิดขึ้นแล้ว ก็ฉลาดและมีกำลังที่จะปล่อยวางได้ สามารถน้อมสิ่งดีๆ ที่ยังไม่เข้ามาอยู่ในใจให้ปรากฏในจิตใจของเราได้ ให้เราลองนึกถึงบุคคลที่เราเคารพนับถือ พิจารณาคุณคุณธรรมที่เด่นชัดในตัวท่าน ไม่มีคุณธรรมใดแม้แต่ข้อเดียว ที่เราจะทำให้เกิดขึ้นในจิตใจของเราไม่ได้ ไม่ว่าจะหาว่าหญิง ไม่ว่าจะหาว่าจน ความเสมอ

ภาคของมนุษย์อยู่ตรงนี้ คือ อยู่ที่โอกาสในการละบาป บำเพ็ญกุศล ขำระจิตใจของตนให้ชาวสะอาด เราทุกคนมีโอกาที่จะเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยการฝึกตนพัฒนาตน

แม้ว่าทุกวันนี้ เราจะอยู่ท่ามกลางวิกฤต แต่ก็สามารถหากำไรจากวิกฤตได้บ้างเหมือนกัน เราสามารถทำให้ตัวเองดีขึ้นทุกวัน เช่น การยอมเสียสละความสะดวกสบายเพื่อผู้อื่น การทำคุณงามความดีเป็นกำไรชีวิต ทำความดีเมื่อไหร่ ก็ได้กำไรทันที การช่วยเหลือคนอื่นและการเสียสละเพื่อส่วนรวม นี่ก็ทำได้ง่าย ๆ และทำให้เรารู้สึกดีกับตัวเอง อย่างความซิมเคร้านี้ จะเห็นได้เลยว่า ถ้าเราวางความหมกมุ่นแต่ปัญหาของตัวเองหรือเรื่องส่วนตัวลงก่อน แล้วเปิดใจรับรู้ความทุกข์ของคนอื่น พร้อมคิดจะช่วยเขา อารมณ์ของเราก็จะดีขึ้นทันที

คนเรานี้ทำชีวิตของตนให้ดีขึ้นได้ ทำให้ดีขึ้นทุกวัน ๆ อย่างนี้แหละจะถือเป็นคนเข้าวัด เป็นคนที่เข้าหาพุทธศาสนา และเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นพยายามที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าเราเป็นคนขี้โกรธ ทำอย่างไรเราจึงจะโกรธน้อยลง ถ้าเป็นคนขี้อิจฉา ต้องเอาชนะมันให้ได้ มีความไม่ดีอยู่ตรงไหน ให้ปล่อยวางตรงนั้น ให้มันลดลง นี่แหละศาสนาพุทธ คือ ทำอย่างไรเราจึงจะจัดการเรื่องกิเลสเหล่านี้ได้

เรื่องสติและความสงบ พระพุทธองค์ทรงให้แผนที่ไว้ชัดเจนมาก การฝึกจิตให้เข้าถึงความสุขที่ละเอียดประณีต ที่เลิศและ

ประเสริฐกว่าความสุขที่ได้จากรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสต่าง ๆ มันจะไม่น่าสนใจหรือ ถ้าทุกคนต้องการความสุข แล้วยอมรับว่าสุขที่มีอยู่ทุกวันนี้ มันกระท่อนกระแท่น ได้บ้างไม่ได้บ้าง ไม่ค่อยจะเป็นที่พอใจ เมื่อผู้ที่มีปัญญามากที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยย์บอกไว้ชัดเจนว่า คนเราสามารถเข้าถึงความสุขที่ดีกว่านี้ได้ ด้วยความอดทน ขยันหมั่นเพียร ทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื้อเอง แล้วเราจะไม่ทำตามหรือ

อาตมาว่าถ้าเรามีบุญพอจะเกิดในประเทศอันสมควรอย่างเมืองไทย อย่างน้อยก็ควรจะให้โอกาสพระพุทธเจ้า ให้โอกาสพระอรียเจ้าทั้งหลายบ้าง ท่านอุตสาห์ถ่ายทอดให้เราตระหนักว่า คนเรานี้มีดีกว่าที่คิดนะ เรามีประสิทธิภาพ สมรรถภาพ และมีศักยภาพที่สุดยอดเลย และมีอยู่ในตัวเราเองนี่แหละ ไม่มีใครทำให้เราสงบได้ ไม่มีใครทำให้เราหายห่วงหายกังวลหายเครียดได้ สุดท้ายแล้ว เป็นสิ่งที่เราแต่ละคนต้องทำเอง

ฉะนั้น ในช่วงนี้ ถ้าเราเป็นทุกข์เพราะโควิดที่หลายคนก็ทุกข์และลำบากเหมือนกัน ขอให้สังเกตดูว่า ความทุกข์ส่วนใหญ่นี้เกิดจากความคิดมากกว่าตัวโควิด มากกว่าความยากลำบากด้วยอาการของโรค ความวิตกกังวลของครอบครัวหรือญาติมิตรที่ติดเชื้อก็มีอยู่เป็นธรรมดา แต่สิ่งที่ทรมานใจที่สุดคือ เราคิดไม่หยุด คิดในทางวิตกกังวล ทำไมมันเป็นอย่างนี้ ไม่อยากให้มันเป็นอย่างนี้ มันไม่น่าจะเป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วมันน่าจะเป็นอย่างนั้นต่อ ความคิดเหล่านี้เป็นตัวร้าย พระพุทธ

องค์ทรงสอนว่า ปัญหาชีวิตของเราในกรณีอย่างนี้ เหมือนเราโดนลูกศรเสียบแทง ลำพังกูศกรก็เจ็บมากอยู่แล้ว แต่เราเป็นคนเอายาพิษไปอาบลูกศร เราต้องยอมรับว่าลูกศรก็คือลูกศร แต่สิ่งที่ทำได้คือ อย่าไปอาบยาพิษที่ลูกศร เราก็รับมือให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

คุณธรรมในจิตใจย่อมทำให้จิตใจเราสูงขึ้น และเป็นสิ่งที่เราพัฒนาได้ ฉะนั้น ทำอย่างไร เราจึงจะทำให้ชีวิตเราดีขึ้น และมีส่วนช่วยยให้ชีวิตผู้อื่นมีทุกข์น้อยลงและมีสุขมากขึ้น อาตมาอยากจะให้เราสำนึกและเข้าใจว่า ที่ชาวตะวันตกหันมาศึกษาและเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนานั้น เพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนา practical มีคำสอนเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง พระพุทธเจ้าท่านละเอียดมาก ถ้าเกิดปัญหา ก็ไปแก้แบบนี้ๆ คำสอนของท่านเป็นคู่มือมนุษย์อันแท้จริง

อาตมาอยากให้วันเข้าพรรษาที่จะถึงนี้ เป็นวันสิริมงคลให้ทุกคนสำนึกและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ใช้คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นคู่มือ เป็นแผนที่ อยากให้ลองดูว่า ที่พระองค์ทรงสอนว่าคนเราสามารถละบาป บำเพ็ญกุศล ชำระจิตใจของตนให้ชาวสะอาดได้นั้น มันจริงไหม เรายังไม่ต้องเชื่อก็ได้ ขอแต่ให้โอกาสลองทำดู การให้โอกาสพุทธศาสนาคือการให้โอกาสชีวิตตัวเอง ทุกๆ คนจะต้องเคารพและรักชีวิตตัวเองมากขึ้น

ไม่ใช่รักตัวเองนะ เราไม่ต้องรักตัวเองหรอก แต่รักชีวิตของ
ตัวเองให้มากขึ้น เพื่อความสุขเพื่อประโยชน์ของตน เพื่อความ
สุขเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมตลอดกาลนาน

๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔
แสดงธรรม ณ ทำเนียบองคมนตรี เพื่อถ่ายทอดทาง
สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
จัดโดย โครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย
เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในโอกาสวัน
เฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

'Giving Some Time and Attention to Buddhadhamma'

Today is an auspicious occasion for us to listen to and contemplate the Dhamma taught by the Lord Buddha for benefit to our lives during the present crisis. This crisis may not be the worst in the history of humankind but is probably the worst in living memory. But actually in the context of the Buddhadhamma, we believe that life itself is a crisis. Our lives are always full of crises. Covid is simply a crisis that is so obvious that people all over the world are unable to turn their backs on it. But even without Covid, our lives are still full of challenges. It has always been so in the past, and always will be in the future.

Crises reveal people's true nature, and we can see all around us many heartwarming role models. It shows how this crisis can reveal the goodness that lies within people's hearts. However, at the same time, we must admit that the crisis may also bring out the worst in people too. What becomes apparent is the strength and weakness of people's minds. Our teachers teach us to see opportunities in crisis. And this particular crisis can be a great opportunity for us.

In Buddhadhamma, hardships and suffering are not the same. Some people may be having a difficult time during

the pandemic but are not suffering much. Some may not be directly affected but are suffering a lot.

Why is that so? It is because of our minds.

One misconception about Buddhism is that it is only a matter of the mind, of the individual, a personal concern. In this view, no matter how chaotic the environment may be, the essential thing is to have a peaceful mind; it is a teaching of acceptance. But actually, the Buddha referred to his teachings as ‘Dhamma-Vinaya’. Vinaya in this sense does not refer to the monk’s 227 training rules. Rather it is about creating an environment -- by means of relationships with the material world, and by laws, regulations, agreements, customs and traditions -- that is conducive to progress in the Dhamma.

The Buddha did not say that everything lies in the mind. But he taught that all things arise from the mind. The mind is the primary factor. And he never disregards nor neglects the importance of external factors and social context. The Buddha, thus, teaches us to develop externally and internally simultaneously. Buddhism is a religion of human development.

People who live by the sea may know of small creatures called ‘barnacles’. Barnacles attach themselves to boats. By the time a boat docks, its weight could have increased by up to 40%. Barnacles slow down boats, increase fuel consumption, and therefore, they have to be removed periodically. Looking at the boat from underwater, one can only see the barnacles and not the boat. I sometimes imagine Buddhism as a big ship, covered with barnacles. Just as barnacles can cover a ship until the ship can hardly be seen. So what is not Buddhism envelops the Dhamma. Superficial aspects of Buddhism conceal its essence.

Recently, there has been an increase in criticism of Buddhism. Actually, there have always been waves of criticism, but in the past one or two years it has been getting quite clamorous. I have not been following these things so closely, but when I hear Buddhism being criticized, being a member of the Sangha, I feel a responsibility to defend and clarify the right understanding. When I ask my students exactly what is being criticized, I often find that it is the barnacles that are being criticized and not the Dhamma itself.

These days, we have an advantage over people of previous generations in terms of opportunity to study the Buddha's teachings. And for free, as well. We have so many options: whether it be on podcasts, youtube or television. So when I hear some questions or criticisms, I am disappointed that if the person would have taken just a few moments to search on Google or read a couple of pages from Wikipedia, they would not be asking such questions or making such statements. And so today, I would like to ask you to give Buddhism a chance. Buddhism's unique feature is its profound wisdom, but unfortunately we have not really harnessed its true potential.

Due to the intelligence and astuteness of Thailand's past leaders, Thailand was never colonized by England or France. And it is something we should be proud of. However, at the same time, it must be admitted that Thailand has been colonized culturally by Western ideas, for the most part, without quite realizing to what extent. If a country were to be colonized in the old way, there would be no way that you could not know it or see it. Foreign leaders or soldiers etc. would let you know. But the gradual assimilation of ideas which undermines

fundamental national and spiritual shared values and principles is something we often overlook.

I see that many people in Thailand today are looking at Buddhism through Western perspectives and philosophical frameworks without realizing it. Seeing Buddhism as a body of beliefs that serves as an anchor for the heart, as an emotional comfort during hard times, for example. In fact, the essence of Buddhism does not lie in beliefs in holy books or supernatural beings. The Buddha's teachings constitute a system of education or a system of human development.

Western influence is everywhere, and at times can be quite amusing. Sometimes there's a new theory from the West that people get very excited about and talk about a lot, and it gets translated into Thai. For me, or others who have lived in the West, it's clear that the writer of this so-called new theory has been inspired by Buddhist teachings and has merely presented them in a neutral idiom without mentioning Buddhism by name. When this new idea reaches Thailand, the readers not knowing Buddha's teachings are enthusiastic, 'Wow!, this is amazing, it should be introduced into Thailand'.

Meanwhile, the translation into Thai usually sounds stiff and Western, and even more alien.

Sometimes, in a similar way, people who are well disposed towards Buddhism, hear something new from the West which speaks of the mind or of inner peace and become excited that it is ‘just like Buddhism’. Those who have studied the principles of Buddhism, however, will see that it is alike in some respects, unlike in others. But because we have not given enough time and attention to the Buddha’s teachings, we are unable to make the distinction. Simply hearing words like ‘inner peace’ and ‘mindfulness’ we jump to the conclusion that the views are in line with the Buddha’s teachings. This is dangerous.

Latterly, I myself have been trying to use the word ‘Buddhist religion’ much less, as I see it is subject to a certain amount of prejudice. I prefer to use the word ‘Buddhadhamma’. The Buddha once referred to all of his teachings, which are usually numbered at 84,000, (although I’m not sure that that is an exact figure; it’s not been counted). To counter discouragement at the huge amount, he said that in fact, he only taught two things: suffering and the end of suffering.

If these two terms were to be expressed in a more modern idiom, we could say that the first category of teachings is concerned with the question, ‘What or how is this life of ours?’ These teachings provide an analysis, an inquiry. They are essentially ‘descriptive’. The second category of teachings are ‘prescriptive’. They are concerned with the question: ‘Given that our life is like this, what is the best thing that we can do about it?’ The short answer we are given is cultivation of the Eightfold Path. The Buddha summarized the Eightfold Path as the training in Sīla (morality), Samādhi (the heart) and Paññā (wisdom).

It is important to understand that sīla, usually translated as ‘morality’ has certain features not found in other religions. Most importantly, Sīla is considered a matter of training. It is still common to hear the Five Precepts referred to as Five Prohibitions or Commandments. This is a clear example of applying a Western way of thinking to Buddhism. In fact, there is no concept of ‘commandment’ here. There are no teachings urging people to be moral in order to be born in a heaven realm or threatening them with rebirth in hell if they are immoral. In Buddhism we do not use this way of talking to instil morality. If this way of talking is to be found, it is incorrect.

The Buddha had us begin with a simple question, ‘What is the best way for us all to live together?’ Given that we have defilements, that we are all subject to greed, selfishness, anger, aversion and delusion, how can we live together in peace? What shared values do we need to adhere to? The Buddha took human nature as the foundation for morality, not a belief in things that we cannot verify. The nature of the human being is that our lives are composed of action, speech and mental activity. Action and speech on one side, the mind on the other.

We can’t forbid ourselves from thinking, we can’t stop ourselves from desiring to take something that doesn’t belong to us, from harming others, or from deceiving them. Human nature doesn’t allow that. We must respect the nature of things. But we can use our will to refrain from expressing our thoughts through action or speech. In the midst of our family, or our community or organization, we can make an agreement, or make a promise: ‘I acknowledge that I sometimes feel desires for various things, I still get angry and vengeful, I still get offended by things. But I promise you that no matter how angry I might be, I will not harm anyone with my actions or speech under any circumstances. I won’t take anything that doesn’t belong to me, I won’t lie or deceive’.

Is this realistic? It's difficult. But it can be done. It's not impossible. The Buddha studied and revealed human nature; that which is possible and that which is impossible.

Even if you enjoy a warm family life, everyone loving each other, it's not that you feel that love 24 hours of the day, or every breath that you take. It's possible for us to be angry with the people we love the most, to hate them, to feel hurt by them. Every emotion can arise. That's human nature. But something that we can do is to manage the way we express our emotions through action and speech. And if we can do that consistently, there are many rewards.

Firstly, everyone in the family, in the community feels safe. And the indispensable foundation for the cultivation of a happy life together is safety. We offer safety and mental ease to those around us by refraining from certain actions and speech. Training ourselves in this way is called the practice of *sīla*. We use our wisdom to reflect on what is possible and what is not possible. Our goal is to live together in such a way that everyone feels safe, and can trust each other.

The Buddhist hypothesis is that we must manage our actions and speech voluntarily. Simply refraining from

certain behavior out of a fear of going to prison might lead to a blameless life, but it's not yet *sīla* in the Buddhist sense. If we voluntarily refrain from harming others through actions or speech, come what may, whatever the temptations or pressures upon us, the benefits are not experienced only by those around us. We feel them within us. We feel self-respect, we like ourselves more, we feel that we are growing as a human being. But this is not enough. The human development that is the unique feature of Buddhism doesn't end at good behaviour. As long as we still have greed, hatred and delusion within us, there can be no true peace, no true happiness. Because our greatest obstacles, the greatest enemies to our happiness lie within.

The Buddha once said “There is no worse enemy than our own untrained mind. And there is no better friend than our own well-trained mind”. Therefore, it is up to us. The heart of Buddhism is, thus, not found in certain activities or rituals. Putting food in monks' bowls, making merit or offering *dāna* are praiseworthy things and should be practised. But the heart of being a Buddhist doesn't lie in these things, it is found in the commitment to train oneself in accordance with the teachings of the Buddha.

Recently, there've been many calls for changes for a better society. It is heartening to see people with good intentions for the society at large and for the country. But history has taught us that if there is no personal development going hand in hand with social development, social development will fail. Because the defilements which lie within each of us will eventually act up and destroy whatever progress made.

Do ideals last? Are they set in stone? In most cases, when people gain positions bringing fame and power, their ideals simply disappear. This is usually what happens. Why is it so? Because people are not skilful when it comes to dealing with their own mind. They are not equipped with the skills to prevent defilements from taking over the mind. They lose themselves, become strongly attached to their beliefs and views.

It's apparent that Thai people now speak in public with much more confidence and fluency, but the content is not always as impressive. It's important to remember that communication is not only about speaking skills, but also about how to listen. Nowadays, people are more accomplished at speaking in public than in the past, but it seems that listening to others may have worsened.

The influence of social media has made people become more narrow-minded, increasing divisions between ‘us’ and ‘them’.

We often think too highly of the West. The western world is also facing many problems now. In the United States, divisions in society are more severe than in Thailand. At present it is as if that country is divided into two tribes. Each side sees the opposing side as ignorant, evil, and dangerous, making it almost impossible for them to talk to each other. This is extreme and dangerous for the whole world. Thailand hasn’t reached that point.

It’s important that we apply the Buddha’s teachings to know and understand ourselves, that we take an interest in knowing and understanding others. That we build bridges with those whom we disagree with. Building walls and creating division, thinking that we’re the best and they’re the worst, thinking that those who are ‘good’ and ‘correct’ have the right to condemn others, is merely immature. Today, venting fear, anxiety and stress through blame and verbal abuse is understandable, but it’s not constructive.

The Buddha provided us with the tools to train ourselves and to build harmonious communities. It’s not about

believing in something to comfort the mind, but to train our body, speech, and mind. It means being skilful in preventing unwholesomeness from arising in the mind, and of being skilful and making the effort to abandon the unwholesome qualities that have already arisen, and finding ways for the wholesome qualities that have not yet arisen in the mind to manifest.

When thinking of those who we respect and the virtues we see in them, know that there is not a single one of those virtues that cannot be made to manifest in our own mind. Whatever our gender, whether we're rich or poor, human beings are equal in their opportunity to abandon the unwholesome, cultivate the wholesome and purify the mind. We achieve the highest potential as human beings through this training and development.

Right now, although we are caught in the middle of a crisis, we can also gain some benefit from it, by training ourselves to be better everyday. We can, for example, give up some comfort and convenience for the welfare of others. Doing meritorious and wholesome deeds is beneficial to one's life. Whenever we do so, we reap the benefits immediately. Helping others, performing an act of generosity is easily accomplished, and it makes us feel

good. Short-term depression can also be abandoned if we let go of the obsession with ourselves, our own thoughts and problems. By opening up our mind, acknowledging the sufferings of others, and giving a helping hand, we immediately feel better.

As humans, we can make our lives better. We can make them better everyday. This is what it means to be a religious person in the Buddhist sense - someone who has the commitment and determination to train themselves to become a good person, a better person. If we get angry easily, we ask how can we reduce the intensity of our anger? If we often get jealous, we feel we have to overcome it, or at least reduce it.

Wherever the unwholesome arises, it's right there that Buddhism comes in: it teaches us how to deal with it. The Buddha also gave a clear map regarding mindfulness and inner peace. The cultivation of the mind leads to a happiness more refined and more noble than that derived from contact through the senses with forms, sounds, smells, tastes, and touches.

Is that not intriguing?

We all seek happiness, but we have to admit that the happiness we experience these days is intermittent,

unreliable and unsatisfactory. The wisest person in the history of mankind has given us the news that human beings can achieve a superior kind of happiness. If we patiently make an effort and continuously practice, we can achieve it.

I think that being lucky enough to be born in a suitable country like Thailand, we should at least give Buddhist teachings a chance, give the enlightened ones a chance. They've put so much effort into teaching us that we can be better than we think we are. We have the capability, the capacity, an incredible potential to be better, lying within us. But nobody can do the work for us, nobody can make us calm, nobody can help us stop worrying, nobody can free us from stress and anxiety. In the end, we have to put in the work ourselves.

So during this time we may find ourselves suffering due to Covid. Many people are suffering and having a difficult time. We can observe how much of our suffering comes from our thoughts and how much from the virus itself. There is the physical suffering from the conditions of the disease, or the concern that our family members or our relatives will be infected. But the most painful is this non-stop train of thoughts, worrying and anxiety. 'Why

is it like this?’. ‘I don’t want it to be like this’. ‘It shouldn’t be like this’. ‘If so and so happens, then so and so will follow’. These are the worst kind of thoughts.

The Buddha compared the problems we face in life to being pierced by an arrow. Like being pierced is not painful enough, we also put poison on the arrow. An arrow is an arrow—we must accept it for what it is. But what we can do is not put poison on the arrow. Do the best that we can.

It is the virtues within our mind that uplift it, and these virtues can be cultivated. So how can we make our lives better? One part lies in helping others lead a life with less suffering and more happiness.

Here is what should be realized about Buddhism, and it is the feature that has drawn so many Westerners to study it and gain faith in it: namely that the teachings are practical, with a systematic approach. The Lord Buddha is very methodical. If you do this and such problems occur, then this is how to fix it. It’s like a manual... a manual for becoming a true human being.

For the upcoming Rain Retreat, I’d like everybody to take this opportunity to recognize and believe in your own capacity (as a human being), use the Buddhist

teachings as a manual, as a map. Try it. Is it true that we can abandon the unwholesome, cultivate the wholesome and purify the mind? You don't have to believe that it is true, but give it a chance. Giving the Buddha's teachings a chance means giving our lives a chance.

Everybody needs to respect their life and love their life. It's not about loving yourself. You don't need to love yourself but you do need to love your life more for the lasting happiness and benefit of ourselves, for the happiness and benefit of those around us.

Dhamma discourse organized by
The King's Scholarships Program for Thai Monks
at Office of His Majesty Privy Council
to commemorate His Majesty the King's birthday
on 27 July 2021.

พระอาจารย์ชยสาโร

นามเดิม	ฌอน ชิเวอร์ตัน (Shaun Chiverton)
พ.ศ. ๒๕๐๑	เกิดที่ประเทศอังกฤษ
พ.ศ. ๒๕๒๑	ถือเพศเป็นอนาคาริก (ปะขาว)
อยู่กับพระพรหมวชิรญาณ
(พระอาจารย์สุเมโธ) ที่อังกฤษ
๑ พรรษา แล้วเดินทางมายัง
ประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๒๒	บรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดหนองป่าพง
จังหวัด อุบลราชธานี
พ.ศ. ๒๕๒๓	อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัด
หนองป่าพง โดยมีพระโพธิญาณเถร
(หลวงพ่อชา สุภทฺโท) เป็น
พระอุปัชฌาย์
พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔	รักษาการเจ้าอาวาส วัดป่านานาชาติ
จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. ๒๕๔๕ - ปัจจุบัน	พำนัก ณ สถานพำนักสงฆ์
อ.ปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๖๒

โปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตร
ตั้งสมณศักดิ์ เป็น พระราชพัชรมานิต

พ.ศ. ๒๕๖๓

โปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตร
ตั้งสมณศักดิ์ เป็น
พระเทพพัชรญาณมุนี

พ.ศ. ๒๕๖๔

โปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตร
ตั้งสมณศักดิ์ เป็น
พระธรรมพัชรญาณมุนี

พ.ศ. ๒๕๖๗

โปรดเกล้าฯ สถาปนาสมณศักดิ์ เป็น
พระพรหมพัชรญาณมุนี

มูลนิธิปัญญาประทีป

ความเป็นมา

มูลนิธิปัญญาประทีป จัดตั้งโดยคณะผู้บริหารโรงเรียนทอสี ด้วยความร่วมมือจากคณะครู ผู้ปกครองและญาติโยมซึ่งเป็นลูกศิษย์ พระเดชพระคุณพระพรหมพัชรญาณมุนี (พระอาจารย์ชยสาโร) กระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลอย่างเป็นทางการ เลขที่ทะเบียน กท. ๑๔๐๕ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๑

วัตถุประสงค์

- ๑) สนับสนุนการพัฒนาสถาบันการศึกษาวิถีพุทธที่มีระบบ ไตรสิกขา ของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก
- ๒) เผยแพร่หลักธรรมคำสอนผ่านการจัดการฝึกอบรม และ ปฏิบัติธรรม และการเผยแพร่สื่อธรรมะรูปแบบต่างๆ โดยแจก เป็นธรรมทาน
- ๓) เพิ่มพูนความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และ สิ่งแวดล้อม สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมการ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๔) ร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อดำเนินกิจการที่เป็น สาธารณประโยชน์

คณะกรรมการบริหารและที่ปรึกษา

พระเดชพระคุณพระพรหมพัชรญาณมุนี (พระอาจารย์ชยสาโร)
เป็นองค์ประธานที่ปรึกษาของมูลนิธิฯ

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ปรีดา ทัศนประดิษฐ์ ครูแพทย์
แห่งชาติ เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร ผู้แทนในคณะกรรมการ
และที่ปรึกษาประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ
เช่น นิเวศวิทยา พลังงานทดแทน สิ่งแวดล้อม การศึกษา ครูวิถี
ชีวิตตาตะนันท์ ผู้อำนวยการอาวุโส โรงเรียนปัญญาประทีป
เป็นรองประธาน ครูบุบผาสวัสดิ์ รัชตตาตะนันท์ ผู้อำนวยการ
โรงเรียนทอสี เป็นเลขาธิการคณะกรรมการ

การดำเนินการ

- มูลนิธิฯ เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมปัญญาประทีป ในรูปแบบโรงเรียน บ่มเพาะชีวิตเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการศึกษาวิถีพุทธ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ ข้างต้น โรงเรียนนี้ตั้งอยู่ที่ บ้านหนองน้อย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- มูลนิธิฯ ร่วมมือกับโรงเรียนทอสี ในการผลิตและเผยแพร่สื่อธรรมะ แจกเป็นธรรมทาน โดยในส่วนของโรงเรียนทอสีฯ ได้ดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕